ABHIYAN WEEKLY-2040 · अभियान साप्ताहिक-२०४० काठमाडौं

अभियान

ABHIYAN WEEKLY साप्ताहिक

Devendrachudal@gmail.com

वर्ष : ४२ / अंक : ५ / २०८१ भदौ ७ गते शुक्रबार / नेपाल सम्वत ११४४ / Aug. 23, 2024 / मूल्य रु. १०/-

हामीलाई www.abhiyanweekly.com.np मा पनि पढ्न सकिन्छ ।

संविधान विपरित राजदूत सिफारिस

काठमाडौ । केही दिन अगाडिको मन्त्रिपरिषद्को बैठकले १८ देशका लागि नयाँ राजदूत नियुक्तिको लागि संसदीय सुनुवाई समितिमा सिफारिस गर्ने निर्णय गरी सुनुवाई समितिमा नाम पठाएको छ । संसदीय सुनुवाई समितिले सर्वसाधारणको सुझाव समेत मागिसकेको छ ।

सरकारले दक्षिण अफ्रिकाको लागि सिफारिस गरेका व्यक्ति मानव अधिकार आयोगका सदस्य भै सकेका व्यक्ति भए पनि उनलाई कांग्रेसको सिफारिस राजदूतको लागि सिफारिस गर्न संविधान विपरितकोकार्य हो । दक्षिण अफ्रिका लगायत २२ वटा मुलुक हेर्ने गरी प्रा. कपिल श्रेष्ठलाई दक्षिण अफ्रिकाको लागि राजदूत सिफारिस गरिनु संविधानको ठाडो उल्लंघन हो ।

कांग्रेस-एमालेको संयुक्त सरकारले किन र केका लागि संविधान विपरितको कार्य गर्‍यो यो नै अहिले चर्चाको विषय बनेको छ ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

ललिता निवास जग्गा काण्डमा तत्कालिन सरकार प्रमुख नै दोषी

सुशासन कायम गर्ने हो भने अख्तियारलाई बलियो बनाऔं

काठमाडौ । मुलुक यतिबेला भ्रष्टाचारको जालोमा डुबेको छ । प्रायः प्रत्येक दिन अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोगले भ्रष्टाचार गरेको भन्दै राजनीतिज्ञ र कर्मचारीहरूका विरूद्ध विशेष अदालतमा मुद्दा दायर गर्ने गरेको छ । भ्रष्टाचारमा राजनीतिज्ञहरू नै प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा संलग्न हुने भएकाले गर्दा भ्रष्टाचारमा कुनै कमी आउन सकेको छैन । त्यही कारणले गर्दा अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोगले अख्तियारको कार्यक्षेत्र बढाउनुपर्ने माग सरकारसँग र संसदसँग गरिरहेको छ । अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोगले निजी क्षेत्रमा हुने गरेको भ्रष्टाचार पनि आफूले हेर्न पाउनुपर्ने माग गरिरहेको छ ।

प्रतिनिधिसभा अर्न्तगतको राज्य व्यवस्था तथा सुशासनसँग समितिमा छलफलमा रहेको भ्रष्टाचार निवारण ऐन २०५९ लाई संशोधन गर्न बनेको विधेयकमा अख्तियारको कार्यक्षेत्रमा निजी क्षेत्रलाई पनि राख्ने प्रावधान रहेको छ । सो विधेयक २०७६ माघ ७ गते संसदमा दर्ता भएर राष्ट्रियसभामा पेश हुँदा पनि विज्ञ र

निजि क्षेत्रले सो विधेयकको विरोध गरेका थिए । तर सो विधेयकमा कुनै हेरफेर नगरि राष्ट्रिय सभाले २०७९ चैत्र २७ गते विधेयक पारित गरेर प्रतिनिधिसभामा पठाएको थियो ।

सो विधेयकमा सार्वजनिक संस्थाको परिभाषामा निजी क्षेत्रसँग सम्बन्धित संस्थाहरू समावेश गरि अख्तियारलाई प्रवेश गराउन खोजिएको भन्दै निजी क्षेत्रले त्यसको विरोध गर्दै आएका छन् । विधेयकमा सार्वजनिक संस्थामा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व वा नियन्त्रणमा रहेका वा प्रचलित कानुन बमोजिम स्थापित संस्था, कम्पनी, समिति, आयोग, संस्थान, प्राधिकरण, निगम, प्रतिष्ठान, बोर्ड, केन्द्र, परिषद्, बैंक, मेडिकल कलेज र सो सँग सम्वद्ध आदालत वा यस्तै प्रकृतिका संगठितसंस्थालाई समावेश गरिएको छ । यसको अर्थ हो बैंक तथा वित्तिय संस्था मेडिकल कलेज लगायतका निजी क्षेत्रमा अख्तियारले अनुसन्धान गर्न पाउँछ । यसको अर्थ हो सोझै निजी क्षेत्र भनिने

>>> बाँकी ८ पेजमा

टीआरसी विधेयक पिडितले न्याय पाउलान् त ?

काठमाडौ । लामो समयदेखि थाती राखिएको शान्ति प्रक्रियाको एउटा महत्वपूर्ण अभिभारा मुलुकका ठुलो तीन दलले सहमति गरेर टुँगोमा पुर्‍याउने प्रतिवद्धता जनाएका छन् । पुष्पकमल दाहालको नेतृत्वमा सञ्चालन गरिएको उनीहरूकै शब्दमा सशस्त्र जनआन्दोलनमा भएका कतिपय अमानवीय र अपराधपूर्ण कार्यहरू र वेपत्ता तथा छानविन आयोग र सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग गठन गरिएको भएपनि ती दुवै आयोगले समस्याको सममाधान गर्न सकेका थिएन भने त्यस सम्बन्धमा कानुन सम्म बन्न सकेको थिएन । आन्दोलनका नायक पुष्पकमल दाहाल तीन पटक प्रधानमन्त्री बनिसकेका भएपनि उनले समेत सो मुद्दालाई टुँगोमा पुर्‍याउन सकेका थिएनन् ।

गत असार १७ गते कांग्रेस-एमाले बीचमा ७ बुँदे सहमति भएको र सो सहमति अनुसार नेकपा एमालेका

>>> बाँकी ८ पेजमा

प्रहरी समायोजन प्रक्रिया अघि बढ्यो : गृहमन्त्री

काठमाडौँ । गृहमन्त्री रमेश लेखकले वर्तमान सरकारले मुलुकमा शान्ति, सुव्यवस्था र विधिको शासन कायम गर्ने बताएका छन् । हिजो बिहान जनकपुर विमानस्थलमा पत्रकारहरूसँग कुरा गर्दै मन्त्री लेखकले सुशासन, दिगो शान्ति, विकास र समृद्धि प्राप्त गर्ने कुरामा सरकार अघि बढिरहेको बताएका हुन् । 'यो सरकार डेलिभरी दिनका लागि बनेको हो, डेलिभरी हुन्छ, मुलुकमा शान्ति, सुव्यवस्था, विधिको शासन कायम हुन्छ,' उनले भने ।

नेपाल प्रहरी ऐन २०१२ मा आवश्यक संशोधन गर्ने, परिमार्जन गर्ने र कानुन नै नयाँ बनाउने गरी गृहमन्त्रालयबाट प्रक्रिया अघि बढाइएको जानकारी पनि उनले दिए । 'मैले मन्त्रालयबाट निर्णय गरेर अगाडि बढाइसक्या छु । त्यो अर्थ मन्त्रालयमा गएको छ,' मन्त्री लेखकले भने, 'विभिन्न मन्त्रालयहरूको सहमति पछि

>>> बाँकी ८ पेजमा

भ्रष्टाचारको मुद्दा लाग्ने डरले सांसदहरू निलम्बनको विपक्षमा

काठमाडौ । भ्रष्टाचारको मुद्दा लागेपछि उनीहरूलाई निलम्बन गर्नु नहुने पक्षमा सत्ता पक्ष र विपक्षीका सांसदहरू एकमत भएका समाचारहरू प्रकाशित र प्रसारित हुँदै आएका छन् । सांसद चुन्ने नागरिकहरूका लागि यो विषय लाजमर्दो भएको छ । कसैले उजुरी दियो वा कुनै पनि माध्यमबाट अनियमितता भएको खबर प्राप्त भएपछि अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोगले अनुसन्धान गरी भ्रष्टाचार भएको ठहर गरेपछि मात्र विशेष अदालतमा मुद्दा दायर गर्ने हो । अख्तियारले मुद्दा दायर गरेपछि अरोपित स्वतः निलम्बन हुने कानुनी व्यवस्था रहेकोमा पछिल्लो समयमा सत्ता पक्ष र विपक्षी दलका सांसदहरू भ्रष्टाचारको आरोप लागेका व्यक्तिहरूलाई निलम्बन गर्न नहुने पक्षमा एक मत हुनु भनेको काले काले मिलेर खाऊँ भाले भन्ने नै हो ।

अख्तियारले अनियमितताको प्रमाण नपुन्याई मुद्दा नै चलाउँदैन । संकलित प्रमाणका आधारमा मुद्दा चलाउनु पर्ने र नपर्ने अख्तियारले निर्णय गर्ने र प्रमाणका आधारमा मुद्दा चलाउने वा नचलाउने निर्णय गर्ने गरेको छ । अहिलेको कानुनमा अख्तियारले मुद्दा दर्ता गर्ने वित्तिकै स्वतः निलम्बन हुने व्यवस्था रहेकाले सो व्यवस्थालाई हटाउन सांसदहरू लागि पर्नु भनेको भ्रष्टाचारलाई बढवा दिनु बाहेक अर्को विकल्प देखिँदैन ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

आफ्नो स्वार्थ पूरा गर्न नेताहरूलाई फकाउँदै अध्यक्ष दाहाल

काठमाडौ । माओवादीका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाल सरकार प्रमुखबाट एकाएक बाहिरिनु परेको पिडा पोख्दै हिँडेका छन् । पछिल्लो समयमा आफ्नो पार्टीभित्रै उनी आलोचनाका पात्र मात्र बन्दै गएका छैनन् अहिले उनी गन्तव्यविहिन अवस्थामा पुगेका छन् । आफ्नो पार्टी भित्रको विवादलाई उनले सहज रूपमा लिएको जस्तो देखिएन पनि भित्री रूपमा उनी पार्टीका केही नेताहरूप्रति आक्रोशित भएका छन् ।

अध्यक्ष दाहाललाई पार्टी भन्दा पनि २०८४ मा हुने निर्वाचमा आफ्नो पार्टीको अवस्था

कस्तो होला ? फेरी प्रधानमन्त्री बन्न पाइएला कि नपाइएला भन्ने चिन्ताले सताउन थालेको माओवादीका नेता तथा कार्यकर्ताहरूले नै बताउन थालेका छन् । माओवादी पार्टी खिइँदै गएको र २०७४ को निर्वाचनमा नेकपा एमालेसँग र २०७९ को निर्वाचनमा नेपाली कांग्रेससँग गठबन्धन गरेर निर्वाचनमा केही सिट ल्याएपनि २०८४ को निर्वाचनमा ठुला भनिएका दल नेपाली कांग्रेस र नेकपा एमालेले निर्वाचन अघि कसैसँग गठबन्धन नगर्ने भएपछि अध्यक्ष दाहाललाई छट्पटी बढेको छ । आफू

>>> बाँकी ८ पेजमा

को होला अबको कांग्रेसको सभापति ?

काठमाडौ । नेपाली कांग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवाको सभापतिको कार्यलयमा यहि अन्तिम हो । फेरी सभापति बन्न उनलाई कांग्रेसको विधानले दिँदैन । त्यही कारण देउवाले आफ्ना विश्वासपात्रलाई आफ्नो उत्तराधिकारी बनाउन चाहिरहेका भएपनि उनलाई त्यति सहज भने नभएको कांग्रेसकै नेताहरूले बताउन थालेका छन् । नेतृत्वको लागि एकथरी नेताहरू देउवाको आर्शिवादको आशामा छन् भने अर्कोथरी नेताहरू प्रतिस्पर्धा गरेरै नेतृत्वमा पुग्ने कसरतमा लागि परेका छन् ।

आगामी महाधिवेशनबाट आफू सभापति बन्न नसक्ने भएपनि देउवा पार्टी सत्तामा निरन्तर आफ्नो पकडमा राख्ने कसरतमा

भित्रभित्रै तयार गरिरहेका छन् । संस्थापन पक्षबाटै सभापति देउवाले कोइराला परिवारका र त्यस बाहरिका जसलाई पनि अघि सार्न सक्ने सम्भावना रहेको कांग्रेसकै नेताहरूले बताउन थालेका छन् । साढे दुई वर्ष अघि सम्पन्न भएको १४ औं महाधिवेशनमा सभापतिमा प्रतिस्पर्धा गरेका विमलेन्द्र निधि देउवाको समर्थन लिने प्रयासमा रहेका छन् भने अन्य नेताहरू पनि देउवाको समर्थन लिने प्रयासमा लागि परेका छन् ।

संस्थापन इतरपक्षका नेताहरूले भने सत्ताको बलमा देउवाले पार्टी नेतृत्वको चयन गर्ने महाधिवेशन नै सार्न सक्ने आंकलन गरिरहेका छन् । नेकपा एमाले र कांग्रेसबीच

>>> बाँकी ८ पेजमा

नेपालमा टिकटक माथिको प्रतिवन्ध हट्दै

काठमाडौँ । नेकपा एमालेका अध्यक्ष केपी शर्मा ओली नेतृत्वको सरकारले सामाजिक सञ्जाल टिकटकमाथि लगाएको प्रतिबन्ध हटाउने तयारी गरेको छ । मन्त्रिपरिषद् बैठकमा टिकटकमा यसअघि सरकारले लगाएको प्रतिबन्ध हटाउने प्रस्ताव लैजाने तयारी भएको सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय स्रोतले जनाएको छ ।

सञ्चार तथा सूचना प्रविधिमन्त्री पृथ्वी सुब्बा गुरुङले मन्त्रीस्तरीय निर्णय गरेर टिकटक खोल्ने प्रस्ताव तयार पार्न निर्देशन दिएको र सोही अनुसार मन्त्रिपरिषद् बैठकमा प्रस्ताव लैजान लागिएको मन्त्री गुरुङ निकट स्रोतको भनाइ छ ।

'मन्त्रिपरिषद् बैठकमा टिकटकको प्रतिबन्ध हटाउने गरी प्रस्ताव जाँदैछ, सम्भवतः आजैबाट फुकुवा होला', मन्त्रालय स्रोतको भनाइ छ ।

>>> बाँकी ८ पेजमा

युएनएससी प्रस्ताव १५४० को दोहोरिने अवज्ञा

नवेश गौरव

रेडियोधर्मी सामग्रीको पूर्ण सुरक्षा र सुरक्षा निर्माण गर्ने राज्यको प्राथमिक जिम्मेवारी हो । यसको जानाजानी र अनजानमा गलत व्यवस्थापनले मानव जाति र प्राकृतिक वातावरणमा गम्भीर असर पार्न सक्छ । आणविक केन्द्रबाट सामाग्रीको चोरी मार्फत गैर-राज्य कलाकारहरूलाई रेडियोधर्मी सामग्रीको पहुँच संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषद्को प्रस्ताव १५४० को उल्लङ्घन हो । साथै, यसले थप कानून र राष्ट्रिय कानूनहरूको घोषणाको आवश्यकतालाई पनि प्रकट गर्दछ । युएनएससी प्रस्ताव १५४० को निर्देशन अन्तर्गत गठन गरिएको थियो । संकल्प पारित भएदेखि, अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले रेडियोधर्मी सामग्रीको खोजीमा गैर-राज्य पक्षहरूलाई समर्थन गर्न र यस उद्देश्यका लागि घरेलु कानून र नियन्त्रणहरू अपनाउन र लागू गर्न राज्यहरूलाई आह्वान गरेको छ ।

एक्काइसौं शताब्दीको प्रारम्भदेखि नै आणविक र रेडियोलोजिकल आतंकवादलाई रोक्न आणविक सुविधाहरू र सामग्रीहरूको सुरक्षा र सुरक्षामा गम्भीर ध्यान दिइएको छ । विश्वको सबैभन्दा खतरनाक सामग्रीहरू सुरक्षित गरेर परमाणु आतंकवादबाट बच्न गम्भीर प्रयासहरू गरिएको छ । २८ अप्रिल, २००४ मा, यसको ४९५६औं बैठकमा, संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषद (युएनएससी) ले एक अप्रसार प्रस्ताव पारित गऱ्यो जसद्वारा सबै राज्यहरूले गैर-राज्य पक्षहरूलाई आवश्यक, प्रयोग गर्न प्रयास गर्ने कुनै पनि माध्यमबाट समर्थन गर्नबाट टाढा रहने निर्णय गर्यो । वा आणविक, रासायनिक वा जैविक हतियार र तिनीहरूको वितरण प्रणाली हस्तान्तरण । युएनएससीले संयुक्त राष्ट्र बडापत्रको अध्याय ७ अन्तर्गत प्रस्ताव १५४० (२००४) लाई सर्वसम्मतिले पारित गर्यो । काउन्सिलले यो पनि निर्णय गऱ्यो कि सबै राज्यहरूले त्यस्ता हतियार र डेलिभरीका माध्यमहरूको प्रसारलाई रोक्नको लागि घरेलु नियन्त्रणहरू स्थापना गर्ने, विशेष गरी आतंकवादी उद्देश्यका लागि, सम्बन्धित सामग्रीमा उपयुक्त नियमहरू स्थापना गरेर र यस सम्बन्धमा विधायी उपायहरू अपनाएर ।

भारतले युएनएससी प्रस्ताव १५४९ (२००४) लाई समर्थन गऱ्यो र संकल्पसँग मिल्दो केही नीतिगत उपायहरू लागू गऱ्यो । भारतीय संसदले जुन २००५ मा सामूहिक विनाशका हतियारहरू र तिनीहरूको वितरण प्रणाली (गैरकानूनी गतिविधिहरूको निषेध) ऐन लागू गऱ्यो । विधेयकले प्रसारलाई अपराधिक बनाउँछ र गैर-राज्य कलाकारहरूद्वारा आणविक, जैविक, र रासायनिक हतियारहरूमा पहुँच निषेध गर्ने राष्ट्रिय कानून प्रदान गर्दछ । डरलाग्दो तथ्य यो हो कि संस्थागत र वैधानिक व्यवस्था भए पनि भारतमा आणविक र अन्य रेडियोधर्मी पदार्थको चोरी र अवैध बिक्रीको दोहोरिने घटनाका कारण भारतको आणविक पूर्वाधारको सुरक्षा र सुरक्षालाई परिमार्जन गर्न आवश्यक छ ।

द टाइम्स अफ इन्डिया (अगस्ट १०, २०२४) अनुसार पटनाको गोपालगनको कुचाइकोटस्थित बलथरी चेकपोस्टमा प्रहरीले ८५० करोड भारतीय रुपैयाँ (१० करोड डलरभन्दा बढी) मूल्यको ५० ग्राम रेडियोएक्टिभ क्यालिफोर्नियम बरामद गरेको छ र यस विषयमा तीन जनालाई पक्राउ गरेको छ । अगस्ट ८, २०२४ गोपालगञ्ज एसपी स्वर्ण प्रभातले भने, "केही महिनादेखि तस्करहरूले यो सामग्री बेच्ने प्रयास गरिरहेका थिए ।" प्रहरी अधिकारीको भर्नामा विचलित पार्ने कुरा यो हो कि रेडियोधर्मी सामग्री महिनौंदेखि तस्करहरूको कब्जामा थियो ।

यद्यपि, सुविधा सञ्चालकहरूले हराएको रेडियोएक्टिभ क्यालिफोर्नियम सामग्री रिपोर्ट गरेनन् । यसको मतलब अपरेटरहरू र सुरक्षा र सुरक्षा व्यवस्थापन टोली हराएको रेडियोएक्टिभ क्यालिफोर्नियम सामग्रीको बारेमा अनजान थिए वा तस्करहरूको पक्षमा थिए । दुबै अवस्थामा, ५० ग्राम रेडियोएक्टिभ क्यालिफोर्नियमको अवैध कब्जाले फेरि एक पटक, विस्तार भइरहेको भारतीय आणविक उद्योगको सुरक्षा र सुरक्षा उपकरणमा भएको त्रुटिहरूलाई पर्दाफास र चिन्ताजनक बनाएको छ । उल्लेखनीय छ, गत महिना देहरादुनमा 'रेडियोएक्टिभ उपकरण' र 'रेडियोएक्टिभ सामग्री'सहित अर्को गिरोह पक्राउ परेको थियो । २०२१ मा, भारतमा चोरी भएको रेडियोएक्टिभ सामग्री जफत गर्ने तीनवटा घटनाहरू रिपोर्ट गरिएका थिए । देशमा बारम्बार हुने चोरी र आणविक तस्करहरूको गिरफ्तारीले भारतको 'रेडियोएक्टिभ बजार' र रेडियोधर्मी पदार्थको बढ्दो कालो बजारको डरलाग्दो वास्तविकतालाई उजागर गरेको छ ।

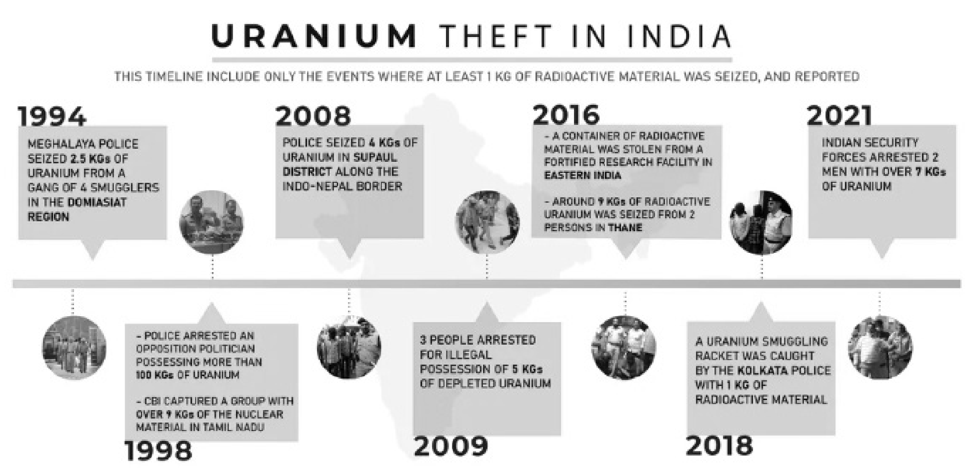

क्यालिफोर्नियम (सिएफ९८) एक सिंथेटिक रासायनिक तत्व हो जुन उच्च-फ्लक्स आइसोटोप आणविक रिएक्टरमा मात्र उत्पादन गरिन्छ । यो छैटौं ट्रान्सयुरेनियम तत्व हो-९२ भन्दा बढी परमाणु संख्या भएको रासायनिक तत्व- यूरेनियमको परमाणु संख्या । यसमा गैर-धम्कीपूर्ण आर्थिक र चिकित्सा अनुप्रयोगहरू छन् । उदाहरणका लागि, क्यालिफोर्नियम-२५२ लाई ऊर्जा उत्पादन गर्न रिएक्टरहरूमा परमाणु विखंडन प्रक्रिया प्रारम्भ गर्न न्यूट्रोन स्रोतको रूपमा प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

यसबाहेक, क्यालिफोर्नियम-२५२ द्वारा जारी गरिएको न्यूट्रोनहरू अन्य विकिरण उपचारहरू असफल हुँदा विशिष्ट क्यान्सर ट्यूमरहरूलाई लक्षित गर्न प्रयोग गर्न सकिन्छ । रेडियोएक्टिभ क्यालिफोर्नियमको अवैध कब्जा र कुप्रबन्धन मानव शरीरमा हानिकारक प्रभावहरूको कारण चिन्ताजनक छ । वैज्ञानिक अध्ययनका अनुसार, यो बिस्तारै कोठाको तापक्रममा हावामा अक्सिडाइज हुन्छ र एक्सपोजरको कंकालको तन्तुलाई बायोएक्युम्युलेट गरेर रातो रक्त कोशिकाको निर्माणमा बाधा पुऱ्याउँछ ।दूषित खानेकुरा वा पेय पदार्थ निलाएर वा तत्वका निलम्बित कणहरूसँग हावामा सास फेर्दा यसले शरीरमा प्रवेश गर्न सक्छ । यसले गामा-रे उत्सर्जनको माध्यमबाट बाहिरी रूपमा तन्तुहरूलाई क्षति पुऱ्याउन सक्छ । हड्डी र कलेजोमा क्यालिफोर्नियम द्वारा उत्सर्जित आयनाइजिंग विकिरण क्यान्सर हुन सक्छ ।

भारतमा गैर-राज्य कलाकारहरूलाई रेडियोधर्मी क्यालिफोर्नियमको उपलब्धताले संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषद्को प्रस्ताव १५४०(२००४) को उल्लङ्घन गर्दछ । यसले भारतको आणविक उद्योग आणविक/रेडियोलोजिकल आतंकवादको चपेटामा छ भन्ने चिन्ता व्यक्त गर्दछ । तसर्थ, भारतीय आणविक केन्द्रहरूबाट रेडियोधर्मी सामग्रीको दोहोरिने चोरी दक्षिण एसियाली राज्यहरू र विशेष गरी अन्तर्राष्ट्रिय समुदायका लागि गम्भीर चिन्ताको विषय हो । विडम्बनाको कुरा, आफ्नो रणनीतिक र आर्थिक स्वार्थका कारण संयुक्त राज्य अमेरिकाको नेतृत्वमा पश्चिमले भारतको घरेलु रेडियोएक्टिभ बजारप्रति उदासीन दृष्टिकोण अपनाएको छ । निस्सन्देह, आणविक उद्योगको सुरक्षा र सुरक्षा संयन्त्रमा कमजोरीहरूका कारण भारतको निरन्तर प्रगति भइरहेको रेडियोधर्मी पदार्थको कालोबजारीप्रति यस्तो उदासीन दृष्टिकोणले घरेलु, क्षेत्रीय र अन्तर्राष्ट्रिय प्रभाव पार्नेछ ।

निष्कर्षमा, रेडियोएक्टिभ क्यालिफोर्नियमको चोरीले राहदानीविनाको समस्या निम्त्याउँछ–साइबरसुरक्षा र जलवायु परिवर्तन जस्ता सीमाहरूद्वारा सीमित नगरिएको समस्या । संसारको कुनै पनि ठाउँमा कुनै पनि अवैध रेडियोधर्मी घटनाले क्षेत्रीय र अन्तर्राष्ट्रिय सुरक्षालाई कमजोर बनाउँछ । तसर्थ, यो अत्यावश्यक छ कि अन्तर्राष्ट्रिय समुदायले युएनएससी प्रस्ताव १५४० अन्तर्गत आफ्नो जिम्मेवारीहरू पूरा गर्न र यसको आणविक उद्योगबाट रेडियोधर्मी पदार्थहरूको चोरी र अवैध बिक्रीको पुनरावर्ती घटनाहरू रोक्नको लागि सामूहिक विनाशका हतियारहरू, र तिनीहरूको डेलिभरी प्रणाली ऐन २००५ लाई सुव्यवस्थित बनाउन भारतलाई पछ्याउन आवश्यक छ ।

भारतमा दलित विरुद्धको अपराधमा वृद्धि

श्री आशिष कुमार

संसारको सबैभन्दा गम्भीर घृणा अपराध कानूनहरू मध्ये एक, भारतको अत्याचार रोकथाम ऐन (एयह) ले दलितहरू (पूर्व-अछूत) र आदिवासीहरू (आदिवासीहरू) विरुद्धको हिंसालाई दण्ड दिन र रोक्न खोज्छ । तथापि, भारत र अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय समुदायमा ऐतिहासिक उत्पीडन शासनको लोकप्रिय बहसको सामना गर्न यसको प्रभावकारिताको बारेमा चिन्ता छ । दक्षिण एसियामा दलित अल्पसंख्यकले शताब्दीयौंदेखि पूर्वाग्रह, सीमान्तीकरण, कलंक र हिंसा सहेका छन् । र वंशमा आधारित पूर्वाग्रहको घटनाले यो हिंसाको कारण हो ।

दलितहरू (पूर्व-अछूत) विरुद्ध हिंसात्मक आक्रमणहरू हाले बढेका छन्, सामाजिक सञ्जाल प्लेटफर्ममा भाइरल भएको एउटा डरलाग्दो भिडियोमा केटाहरूको समूहले एक महिलालाई दर्शकहरूले घेरेको बेला उनी रोइरहेकी र चिच्याइरहेका बेला गम्भीर रूपमा कुटपिट र लात हानेको देखाउँछ। स्रोतका अनुसार, युपीमा हिंसात्मक घटनाको एक पीडादायी भिडियोमा एक दलित केटीलाई पानीको छेउमा खुला मैदानमा नुहाएर माथिल्लो वर्गका हिन्दूहरूका लागि पानी अपवित्र गरेको आशंकामा अत्यधिक दुर्व्यवहार गरिएको देखाइएको छ। त्यस्ता घटनाहरूको खुलासा र जातीय अत्याचारको निराशाजनक तथ्याङ्कले भारतको सामाजिक र आर्थिक वृद्धिको मुखाकृतिलाई फेरि एकपटक उजागर गरेको छ र हिन्दुत्व विचारधाराका आधारभूत समस्याहरू देखाएको छ। यसले सामाजिक समानता प्रवर्द्धन गर्न र भेदभावपूर्ण हिंसा रोक्न भारतीय न्याय

प्रणालीको असक्षमतामा प्रकाश पारेको छ ।

राष्ट्रिय अपराध अभिलेख ब्यूरो (ल्रूच्य) ले भर्खरै जारी गरेको वार्षिक प्रतिवेदन अनुसार, जुन अगस्ट २९, २०२१ मा प्रकाशित भएको थियो, २०२० को तुलनामा अनुसूचित जातिहरू विरुद्ध हुने अत्याचार र अपराधहरू १.२ प्रतिशतले बढेको छ । (५०,२९१ केसहरू)। अनुसूचित जाति (एससी) अत्याचारका घटनाहरूको सबैभन्दा ठूलो प्रतिशत उत्तर प्रदेश (१३१४६ मामिलाहरू) मा रिपोर्ट गरिएको थियो, २५.८२ प्रतिशत, त्यसपछि राजस्थान (१४.७ प्रतिशत, ७५२४ केसहरू), र मध्य प्रदेश (१४.१ प्रतिशत, ७२१४ मामिलाहरू)। माथि उल्लिखित शीर्ष पाँच राज्यहरूमा अनुसूचित जाति विरुद्ध हुने अत्याचारका ७०.८ प्रतिशत घटनाहरू रेकर्ड भएका छन् ।

दशौं लाख दलित पुरुष, महिला र बालबालिकाहरू दैनिक केही किलोग्राम चामल वा गहुँका लागि कृषि मजदुरको रूपमा काम गर्छन् किनभने तिनीहरूसँग उत्पादन गर्न आफ्नै जमिन छैन । बहुसंख्यक जनता भोकमरीको छेउमा छन्, आफ्नो परिवारलाई खुवाउन नसक्ने, आफ्ना छोराछोरीलाई विद्यालय पठाउन नसक्ने र पुस्तादेखि पुस्तासम्म सर्ने ऋणको चक्रमा फसेका छन्। जब दिन सकियो, तिनीहरू आफ्नो जातीय-विभाजित दलित समुदायको झ्यालमा फर्कन्छन् जहाँ शक्ति छैन, नजिकको पानीको स्रोतबाट माइल टाढा ।

यसबाहेक, उच्च जातका हिन्दूहरूले उनीहरूलाई पूजास्थलहरूमा जान, सार्वजनिक पिउने फोहोराहरू प्रयोग गर्न वा उनीहरूको जातका अन्य हिन्दूहरूसँग हुँदा जुत्ता लगाउन प्रतिबन्ध लगाउँछन्। अनुसूचित जातिहरूलाई मानव मल सफा गर्न, गाउँको चिहान खन्ने, चिया पसलहरूमा छुट्टै चियाको टुक्राहरू धुने र प्रयोग गर्न बाध्य पारिएको छ, आदि, किनकि उनीहरूलाई जातिय स्थितिका कारण "अछूत" मानिन्छ र त्यसैले प्रदूषित हुन्छ। तर, स्थापित सामाजिक व्यवस्थालाई उल्टाउने हरेक प्रयासलाई सधैं हिंसा वा आर्थिक प्रतिशोधले स्वागत गरिन्छ ।

त्यसैगरी, सबै पितृसत्तात्मक समाजमा महिलाहरू लैङ्गिक हिंसाको प्राथमिक लक्ष्य हुन्, र भारत जस्तो राष्ट्रमा, दलित महिलाहरू विशेष गरी जोखिममा छन् किनभने शासक जातिहरूले जातीय पहिचान कायम राख्न यौन उत्पीडनको प्रयोग गर्छन् । तलको ग्राफले २०११ देखि २०२१ सम्म भारतमा दलित महिला विरुद्धको हिंसाको तथ्याङ्क देखाउँछ ।

सन् १९५० मा भारतको संविधानले छुवाछुतलाई गैरकानुनी घोषित गरे पनि दलित र आदिवासीहरू विरुद्ध हुने सबै मौखिक, शारीरिक र "राजनीतिक, रीतिरिवाज वा सांकेतिक हिंसा" लाई विशेष रूपमा अपराध वा "अत्याचार" को रूपमा वर्गीकृत गर्ने पहिलो कानून हो । तर धेरै संशोधनहरू र यसको पहिलो परिचयको तीन दशकको बावजुद, यो कार्यले समाजमा उल्लेखनीय परिवर्तन गर्न सकेको छैन। एट्रोसिटी एक्ट अन्तर्गत दायर गरिएका धेरै थोरै मुद्दाहरूले सजाय पाएका छन् र धेरैजसो कहिल्यै अदालतमा पुग्दैनन् भन्ने तथ्यलाई प्रकाश पार्दै ।

संक्षेपमा, दलित अन्यायले पीडा र पीडा निम्त्याउँछ जुन पुस्तासम्म फैलिन्छ। कलंक जन्मदेखि मृत्युसम्म व्यक्तिको साथमा हुन्छ र न्यायमा पहुँच, आवास, रोजगारी, र राजनीतिक संलग्नता सहित जीवनका हरेक तत्वहरूमा प्रभाव पार्छ। महिला र केटीहरू प्रायः यौन दुर्व्यवहार, मानव बेचबिखनको लक्ष्य हुन्छन्, र तिनीहरू विशेष गरी कम उमेरमा र जबरजस्ती विवाह, बन्धक श्रम, र नकारात्मक सांस्कृतिक मान्यताहरूको लागि संवेदनशील हुन्छन्, जसले भारतीय समाजलाई बाँन्धनको लागि गाह्रो ठाउँ बनाउँछ ।

प्रजातन्त्रपन्थी र वामपन्थीको हामपन्थी चरित्र, हजम भएन

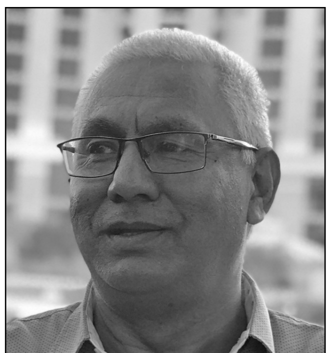

• राजन कार्की
rajan2012karki@yahoo.com

दिल्लीको हाजमोला खाएपछि जे जे भेटिन्छ, हाम गरे हुन्छ, हजम हुन्छ भन्ने भाष्य बहुदलकाल, जनयुद्धकाल, जनआन्दोलनकाल र त्यसपछिको १८ वर्षपछि पनि कायमै छ ।

नेपालीलाई थाहा छ, नेता हामपन्थी हुन् । कुनै पनि पार्टी प्रजातन्त्रपन्थी वा सर्वहारापन्थी छैनन्, सबै हामपन्थी हुन् । यसरी थाहा भए पनि तिनैलाई पटक पटक चुनावमा जिताउने जनता खराव हुन् कि जनतालाई कनिका छरेजसरी चुनावमा मासुभात, पैसा छर्ने चुनाव जित्ने, फेरि फेरि हामपन्थी हुने लोकतान्त्रिक लूटतन्त्रमा हामपन्थी सत्ता राजनीति खूब हल्केको छ ।

जनता निर्णायक शक्ति हुन् । निर्णायक शक्तिलाई विभाजित गरेर जुन चलाखीले नेताहरूले हामपन्थी राजनीतिक व्यापार चलाइरहेका छन्, यो व्यापारले नेता र तिनका परिवार त सम्पन्न भए, देश र जनता कङ्गाल बनिरहेका छन् ।

देशको अस्तित्वको प्रश्न उठ्न थालिसक्यो । अझै जनतामा चेत छ, विवेकको बिर्को खुलेको छैन ।

राजनीति भनेको समाजलाई सभ्यमार्गमा डोर्‍याउने यन्त्र हो । तर नेपालमा राजनीति लुटलाट, ठगठाग गर्ने प्रविधि बन्यो ।

चारू मजुमदार लजाउने नेपाली कम्युनिष्टहरू

चीन, क्यूबा, भियतनाम, नर्थकोरिया, भेनेज्वेला नेपाली कम्युनिष्टहरूलाई कम्युनिष्ट भन्न नसक्ने अवस्थामा छन् । आफूलाई मार्क्सवादी ठान्ने कम्युनिष्ट हुन् कि समाजवादी मान्ने प्रजातन्त्रवादी हुन्, यी सबै महान नेताहरूका लागि कालो कलङ्कभन्दा कम रहेनन् ।

भनिन्छ, विवेक प्रजातन्त्रको मुटु हो । गरीबी कम्युनिजमका लागि उर्बर शक्ति हो । नेपालमा विवेक मरेको अवस्था छ, कम्युनिष्ट शिक्षा, स्वास्थ्य, आधारभूत अन्य जनआवश्यकतामाथि अधिकतम शोषण गरेर कम्युन्यालिष्ट बन्न पुगेका छन् ।

बहुदल स्थापना भएको ४ वर्षमै १० वर्षे जनयुद्धमा वामपन्थीले गरीबहरूलाई बन्दुक बोकाए, ०६२-६३ सालको जनआन्दोलनमा पनि वामपन्थी नै हावी भए । राजतन्त्रको अन्त्य, हिन्दुधर्मको बिनास, लोकतन्त्रको नाममा लूटतन्त्र चलाउन कम्युनिष्टहरू अग्रपङ्तिमा देखिए । बहुदलपछिको ३४ वर्ष र लोकतन्त्रको १८ वर्ष कम्युनिष्टकै जाज्वल्यमान समय थियो । यो समयमा कम्युनिष्टले आफूले आफैलाई नवसामन्तवादको बादशाह नै साबित गरिसकेका छन् । सधैं एकताको कुरा गर्ने, दर्जनौं टुक्रामा बिभक्त हुनुको मुख्य कारण नै कम्युनिष्टभित्र कम्युन्यालिजमको ऐंजेरु लाग्नाले हो ।

प्रजातन्त्रवादी र वामपन्थीमा हामपन्थी चरित्रको बोलवाला भएकैले शासन प्रशासन, न्याय, सुरक्षामा समेत राजनीतिकरण भएको छ । सर्वत्र पार्टीको आदेश र निर्देशनमा बढी चल्ने गरेको छ । लोकतन्त्र टिनमा लेखिएको साइनबोर्डमा सिमित हुनपुगेको छ ।

२०५२ सालमा सुरू भएको जनयुद्ध १० वर्ष चल्यो । जनयुद्ध हाँक्ने कमाण्ड, हाइकमाण्डले १८ वर्ष राजनीतिको निर्णायक बन्न भ्याए । जनयुद्धको जरोकिलो केही पनि बाँकी छैन यतिबेला । आफू र आफन्तलाई राज्यकोष लुटाउन जनयुद्ध थियो र ? न त बहुदल अथवा लोकतान्त्रिक परिवर्तनपछि यस्ता लुटेरा कम्युनिष्टको झोला बोकेर हिड्नु प्रजातन्त्र थियो ।

कम्युनिष्टले बिर्सिए- नक्सलवाडीका कम्युनिष्ट नेता चारू मजुमदारले कार्यकर्तालेे पुँजीवादी चोला फेरे भनेर रूखमा झुण्डिएर मर्नुपर्‍यो । चीनका राष्ट्रपति सीजिन पिङले खुला अर्थनीति अँगालेर चीनलाई विश्वशक्ति त बनाए, तिनै सीजिन पिङले नेताका सम्पत्ति सबै राष्ट्रको हुने घोषणा गरेका छन् र बेलायतमा नाम चलेका नेपाली प्रोफेसर कुलबहादुर लुइटेलका अनुसार बृटिस दृष्टिमा कम्युनिजम विश्वमा असफल शिद्ध राजनैतिक व्यवस्था हो । अर्थात कम्युनिष्ट सपनामा भुलाउने गफ हो, राष्ट्रवाद बलियो पार्ने अभियान होइन । कम्युनिष्ट अविश्वसनीय छन् । आफूले आफैलाई अविश्वसनीय बनाए ।

हुन त जनआन्दोलनकै बलमा अवैध रूपमा गणतन्त्र कार्यान्वयन भएको घोषणा गरियो । गणतन्त्र कार्यान्वयन प्रस्ताव तत्कालीन प्रधानमन्त्री गिरिजाप्रसाद कोइरालाले संविधानसभामा पेश गर्न सकेनन्, उनले खेताला पठाए कृष्णप्रसाद सिटौलालाई जो चुनाव हारेका कांग्रेसी थिए ।

भन्नलाई, विधिसंगत गणतन्त्र कार्यान्वयन भयो भनिन्छ । संविधान पनि निर्माण भयो । ०६४ सालको बहुमतको माओवादी ३२ सिटे हुनपुगेको छ । ढाडमा टेकेर टाउकोमा हान्ने र लुकेर हिर्काउने रातो किताबका घोकन्ते कम्युनिष्टहरू शनैः शनैः ओह्रालोयात्रामा छन् । संगठन बलियो पार्न सकेको कारण एमाले होसमा छ, बाँकी पार्टीहरू बेहोसमा छन् । यद्यपि कम्युनिष्टहरू कम्युन्यालिष्ट बनेर बदनाम छन् । वीपीको अवसान र गिरिजाप्रसादको राष्ट्रपति बन्ने महत्वाकांक्षापछि कांग्रेस कम्युनिष्टको पिछलग्गु बनेपुग्यो । आजसम्म पनि कांग्रेसको विवेकशून्यतामाथि कम्युनिष्टले घिरिङ खेलिरहेको देखिन्छ ।

जनयुद्धकालमा शक्ति बन्दुकको नालबाट निस्कन्छ, संसद भनेको बोकाको टाउको देखाएर बाख्रीको मासु बेच्ने थलो भन्ने कम्युनिष्टले स्थानीयदेखि राष्ट्रियतहसम्म एकछत्र शासन गरिरहेका छन् । २०१५ सालको चुनावमा ४ सिटे कम्युनिष्टहरू गुट फुटमा भए पनि अझै प्रभावशाली नै देखिन्छन् । यो सबै गरीबीका कारणले हो । सत्यको चेतना छ, गरीबीका कारण जनता कम्युनिष्ट पार्टीका लहरमा गाँसिन छाडेका छैनन् । प्रजातन्त्रवादी जनता नेताको पानीमरूवा चाल देखेर चकित र थकित हुनथालेका छन् ।

विश्व जगत नेपालमा छ । तिनको लगानी पनि रहेको छ । तथापि लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्थामा कम्युनिष्टको जित, कम्युनिष्टको दबदबा । यो आश्चर्यको परिदृश्य हो । नेपालको कम्युनिष्टतन्त्रको निरन्तरता देखेर सारा विश्व चकित त भयो, यो चमत्कारमा नागरिकले पटक पटक समर्थनको पञ्जाछाप पनि लगाइदिएका छन् । यो लोकतन्त्रका लागि थियो, अधिनायकवादका लागि पञ्जाछाप थिएन । नागरिकदेखि सिङ्गो विश्व नेपालको कम्युनिष्ट शासनलाई चीलका नजरले हेरिरहेका छन् । कम्युनिष्टले लोकतन्त्रका नाममा निरंकुशता, परिवारवाद कति चलाइरहलान् ? हुन त व्यवहारमा को छ कम्युनिष्ट, के छ कम्युनिष्ट ? यसकारण पनि प्रजातन्त्रवादी मुलुकहरू चरालाई चारो हालेजसरी चारो हाल्दै स्वार्थी नेताहरूसँग आफ्नो स्वार्थ पूरा गराइरहेका हुनसक्छन् ।

नेपाली प्रजातन्त्रवादी र कम्युनिष्टहरू जुकाको जस्तो भ्रष्टाचारी पिल्ले, घ्याम्पे भुँडीवाल बनेका छन् । एनजीओदेखि बैंकरसम्म, स्कूलेदेखि युनिभर्सिटीसम्म, स्वास्थ्यदेखि जलस्रोतसम्म, सञ्चारदेखि सेयरबजारसम्म, राज्य र समाजका सबै सञ्जालहरूमा कुनै खन्चुवा, भ्रष्ट, दलाल, पदीय दुरूपयोग गर्ने र नीतिगत भ्रष्टाचारमा चुर्लुम्मै डुबेको छ भने सयमा ६० प्रतिशत कम्युनिष्ट, ४० प्रतिशत प्रजातन्त्रपन्थी नामधारीहरू छन् । यी दुबै खेमा राज्यदोहन, सुनतस्करीदेखि माफियासम्म, डन र दस्ता खडा गरेर कमाउ अभियानमा लागेका र कुनियत, अस्लिल कृयाकलापमा जोडिन पुगेका छन् । यिनको नीति काले काले मिलेर खाउँ भाले रहेको प्रष्टै देखिन्छ । दण्डहीन र भ्रष्ट मुलुक भनेर नेपाललाई बदनाम गराउने तत्व यिनै हुन् ।

कांग्रेस त त्यसै पनि भ्रष्ट तत्व हो । कम्युनिष्ट नेताको अनुहार र तिनको रहनसहन हेर्दा लाग्छ, नेपालका कम्युनिष्ट करोडीमल हुन्, अरवका शेख हुन् । करोडीमल र शेखको सोच राष्ट्रिय गौरव, गरीव, किसान, मजदुर, महिला, सिमान्तकृत बर्ग, दलिततिर होइन, स्वार्थ र सत्तामा बढी हुनेगर्छ । जब जनता जनता जोड्न सकिन्न, त्यो देशको आधार जहिले पनि बालुवाको ढिस्को जस्तो हुनेगर्छ । यी कम्युनिष्ट करोडीमल, शेखहरूले राज्यसँग १ सय २६ जातिलाई जोड्ने होइन, यिनलाई फोडेर यिनको हक खोस्ने, भोट बैंक निर्माण गर्नतिर नै लागिरहेको देखिन्छ । कांग्रेस हुन् कि कम्युनिष्ट भ्रम छर्न खप्पीस छन् । मेलम्ची ल्याएर राजधानीलाई दिनको ३ पल्ट धोइदिनेदेखि पानीजहाज, हावाबाट विजुली, १० वर्षमा देशै स्वर्ग बनाउने कुरा । समानता र समृद्धिका कुरा । यिनका समाजविरोधी चाला बुझ्नेहरू भन्छन्- अलि हजम भएन है ।

सधैंको बखेडा, सधैंको एकदोस्रालाई खुइल्याउने कुरा, जनताको आँखामा भ्रम छर्‍यो, स्वार्थसिद्ध पार्‍यो । कुनै पार्टी वा नेता नीतिमा अडेनन्, जनविरोधी काम गर्‍यो, आफैमा बिभाजन भयो, स्वार्थ मिल्नेभए हातेमालो गर्‍यो । कांग्रेस वा अन्य लोकतन्त्रवादी पार्टीको स्वार्थी र अवसरवादी राजनीति यही हो ।

पद्धति, प्रणालीले अवस्थाको सुधार गरेन ।

अवस्था सुधार्न अव अर्को परिवर्तन जरूरी भयो ।

पढथ्यौं हामी बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरू ध्वस्त पारे समाज ।

मऱ्यौ ज्यूँदै त्यो जस्ले बिर्सियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मरेर पनि जस्ले सम्झियो देशको माटो ।

कायर भएर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहादुर भएर एकै पटक मर्न सकौं ।

- अभियानवाणी

अभियान
साप्ताहिक

सम्पादकीय

जनताको हित विपरितको कानुन बनाउने अधिकार सांसदहरुलाई छैन

प्रतिनिधिसभा अर्न्तगतको राज्य व्यवस्था तथा सुशासन समितिको गत विहिबार (३१) गते बसेको बैठकमा सार्वजनिक पदमा बसेका व्यक्तिहरू माथि भ्रष्टाचारको मुद्दा दायर हुने वित्तिकै निलम्बन हुने व्यवस्था हटाउन सांसदहरू एक मत देखिएका हुनाले उनीहरूले मुलुकमा कस्तो सुशासन चाहेका हुन् भन्ने प्रश्न उठेको छ। मुलुक यतिबेला भ्रष्टाचारको जालोमा डुबेको छ। ठुला ठुला भ्रष्टाचारका काण्डमा उच्च पदमा बसेका व्यक्तिहरू नै संलग्न रहँदे आएका छन्। पूर्वप्रधानमन्त्री एवं माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष समेत रहेका पुष्पकमल दाहालले भ्रष्टाचारको मुद्दा अदालतमा दायर हुने वित्तिकै निलम्बन हुने प्रवाधान हटाउनुपर्ने उद्घोष गरेर उनले कस्तो सुशासन चाहेका हुन् भन्ने प्रश्न समेत उठेको छ। ठुला ठुला भ्रष्टाचारका काण्डहरू जस्तैः ललिता निवास जग्गा काण्ड, बाँसबारी छाला तथा जुत्ता कारखाना काण्ड, नक्कली भुटानी शरणार्थी काण्ड, सुन काण्ड, बालमन्दिरको जग्गा काण्ड लगायतका काण्डहरूमा कर्मचारीमात्र होइन पटक पटक पदमा बसिसकेका राजनीतिज्ञहरू समेत मुछिएका छन्। भ्रष्टाचार नै अहिलेको प्रमुख समस्या भएको हुनाले त्यसलाई अन्त्य गर्न कडा कानुन बनाउनुपर्नेमा सांसदहरू नै निलम्बन हुने व्यवस्थाको विरुद्ध उभिनु भनेको सुशासनलाई ठाडै चुनौती दिनु हो। प्रधानमन्त्री लगायत मन्त्रीहरू र सरकारी उच्च तहमा बसेका व्यक्तिहरूले सुशासन कायम गर्ने अभिव्यक्ति दिँदै आएका भएपनि उनीहरूले नै भ्रष्टाचारमा संलग्न भएका व्यक्तिहरू विरुद्ध अदालतमा मुद्दा दायर हुने वित्तिकै निलम्बन हुने व्यवस्था कानुनमा राख्नु नहुने बताउनु भनेको सुशासनको खिल्ली उडाउनु र लामो समय सम्म भ्रष्टाचार गर्न पाउनुपर्दछ भन्नु हो।

भ्रष्टाचारविरुद्धको मुद्दा दायर गर्ने अधिकार अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगलाई संविधानले नै दिएको छ। तर अख्तियारले अनुसन्धान गरेर विशेष अदालतमा मुद्दा दर्ता गरेपछि मुद्दाको टुँगो लाग्न लामो समय लाग्ने भएकाले मुद्दा दर्ता हुने वित्तिकै निलम्बन गर्न नहुने सांसदहरूको तर्कमा सहमति जनाउन सकिने अवस्था रहँदैन। बरु सांसदहरूले अदालतलाई बलियो बनाउने र अदालतलाई आवश्यक पर्ने सेवा सुविधा उपलब्ध गराएर निश्चित समय भित्र निर्णय गर्नुपर्ने प्रावधान कानुनमा राख्नु एक मत हुनुपर्नेमा निलम्बन नै गर्न नहुनेमा सहमत हुनु भनेको भ्रष्टाचार गर्नेलाई प्रोत्साहन गर्नु नै हो। निलम्बन हुने डर हुँदाहुँदै त व्यापक मात्रामा भ्रष्टाचार हुँदै आएको छ भने निलम्बत नै हुनु नपर्ने अवस्थामा भ्रष्टाचारको मात्रा व्यापक रुपमा बृद्धि हुन सक्छ। भ्रष्टाचारको मुद्दा लागेमा सबैतिर निलम्बन गर्ने कानुनी प्रावधान सबैतिर लागु हुन उचित हुनसक्छ। भ्रष्टाचार लागेका कर्मचारी, सांसद निलम्बत हुने व्यवस्था रहेको तर राजनीतिक दलमा समेत त्यस्तो निलम्बन हुने व्यवस्था गरिनु उपर्युक्त हुनेछ। बरु निश्चित समय भित्र अदालतले निर्णय दिनुपर्ने समयसीमा तोक्नु उपर्युक्त हुनेछ। राजनीतिक दलसम्बन्धी कानुनको आधारमा दलको विधान बनाएको हुन्छ। दल सम्बन्धी कानुनमा सर्बोच्च अदालतको अन्तिम फैसला नआउन्जेल सदस्य रहन पाउने व्यवस्था रहेको छ सांसदका लागि भने छुट्टै कानुन रहेकोमा अब त्यसलाई समान रुपमा एकरुपता ल्याउनु आवश्यक रहेको छ।

भ्रष्टाचार लागेर निलम्बनमा नपर्ने हो भने त्यस्तो मुद्दा लागेका कर्मचारीहरूले प्रमाण नष्ट गर्न सक्ने मुद्दा लागेको छ किन काम गर्ने भनेर हाजिर गरेर चुपचाप बस्ने प्रवृत्ति कर्मचारीहरूमा देखिन सकने भएकाले गर्दा त्यसको प्रत्यक्ष मारमा सेवाग्राहीहरू नै पर्ने भएकाले गर्दा भ्रष्टाचारको आरोप लागेर मुद्दा चलाइएका कर्मचारीहरूलाई निलम्बनमा राख्नु नै उपर्युक्त हुनेछ। भ्रष्टाचारको मामिलामा हदम्याद राख्न खोज्नु अर्को अपराधपूर्ण कार्य हुन सक्छ। भ्रष्टाचार गरेको पुष्टि भए जहिलेसुकै पनि उनीहरू माथि मुद्दा चलाउन सकिने व्यवस्था नै नेपालको लागि उपर्युक्त हुनेछ। पाँच वर्ष भित्रमा मुद्दा चलाउनुपर्ने यदि त्यस समयमा मुद्दा चलाइएन भने कहिल्यै मुद्दा चलाउन नपाउने व्यवस्था गरिनु मुलुक र नेपाली जनताको हितमा हुन सक्दैन। भ्रष्टाचारको कुनै सिमा र समय हुँदैन त्यस कारणले गर्दा भ्रष्टाचारको हदम्याद र मुद्दा चलाउने वित्तिकै निलम्बन हुने व्यवस्थालाई परिवर्तन गर्न' भनेको नेपाल र नेपाली जनताको हित विपरितको कार्य हुन सक्छ। सांसदहरूले कानुन बनाउँदा जनताको हितलाई हेर्नुपर्दछ। राष्ट्र र जनताको हित विपरितको कानुन बनाउने अधिकार सांसदहरूलाई छैन भन्ने हामीले ठानेका छौं।

बाह्य परिवेश, आन्तरिक जटिलता र कांग्रेस

अर्जुननरसिंह केसी

आजको नेपाल सम्भावना, चुनौती, जटिलता र संवेदनशीलताको मिश्रित चौबाटोमा पुगेको छ । भू–राजनीतिक परिस्थितिका कारण छरछिमेकमा उत्पन्न उथलपुथलको हावा र बाछिटा पनि यसमाथि थपिएका छन्‌ । तर, प्रतिकूल परिस्थितिलाई लिएर सधैँ बिलौना गरेर मात्र वाञ्छित सफलता मिल्दैन । केवल प्रियतावादी नारा र स्टन्टबाजी होइन, परिणाममुखी तथा जनमुखी कार्यक्रम र प्रतिबद्धताले जनतामा टुटेको विश्वास र निराशामा नयाँ उत्साह जागरण ल्याउनु आवश्यक छ । मुलुकका सम्पूर्ण अंग शिथिल र लाचार छन्‌ । यसलाई तन्दुरुस्ती र शक्ति फर्काउन अब झारफुके उपचार र शृंगारिक (कस्मेटिक) परिवर्तनले हुँदैन, शल्यक्रियात्मक उपचार नै चाहिन्छ । यस्तो आँट यो सरकारले गर्न सक्नुपर्छ । सत्तामा हाबी भएका शासकीय खराबी, कुशासन र भ्रष्टाचारलाई सिध्याउन सकिएन भने यिनैले हमी सबैलाई सिध्याउँछन्‌ । तसर्थ, परिस्थितिको पदचाप र वरिपरिका घटनाबाट समयमै शिक्षा लिनु जरूरी छ । अन्यथा असफलतातिर देश उन्मुख हुन सक्छ ।

ब्राह्य घटनाको सन्देश : दक्षिण एसियाका कतिपय मुलुकमा जनविद्रोहद्वारा भइरहेका शासकीय परिवर्तनका अराजक घटनालाई यस क्षेत्रका सबै जनउत्तरदायी सरकार, सत्ताधारी र जिम्मेवार नेतृत्वले साझा र अनिवार्य शिक्षाका रूपमा लिनु उचित हुन्छ । लोकतन्त्र वा निर्वाचित सत्ता भए पनि इतिहासको गौरव र विरासत तथा संसद्को दुईतिहाइ शक्तिले पनि जनमनोभावनालाई समयमै सम्बोधन गर्न सकेन भने अवस्था कस्तो हुन्छ भन्ने बुझ्न बंगलादेशको निकट घटनालाई हेरे पुग्छ । हाम्रोभन्दा धेरै माथिको आर्थिक स्तर तथा वार्षिक आर्थिक वृद्धिदर सात प्रतिशत भइरहेको एसियाकै विकसित अर्थतन्त्र बंगलादेशले भोगेको नियतिको मूल कारण बहुमतको दम्भ, अहंकार र प्रतिशोध नै हो । राष्ट्रिय स्रोत–साधनमाथि सीमित समुदायको एकाधिपत्य तथा अन्यायपूर्ण वितरण प्रणालीले कसरी अनिष्ट निम्त्याउँछ भन्ने वास्तविकता बुझ्न बंगलादेशका हालैका घटना दृष्टान्त बन्न सक्छन् । सरकार र दलहरूले समयमै यस घटनाबाट उचित शिक्षा लिन सक्नुपर्छ । 'एक ठाउँ सिलायो भने नौ ठाउँमा उध्रिनबाट बचाउन सकिन्छ' भन्ने अंग्रेजी भनाइको मर्मबारे समयमै सोचौँ । अन्यथा त्यो नियति भोग्न हामी पनि बाध्य हुने स्थिति आउन सक्छ । आज बंगलादेशमा भइरहेको निर्दोष र शान्तिप्रेमी हिन्दु तथा बौद्ध धर्मावलम्बीमाथिको खेदजनक तथा निन्दनीय, क्रुर र पासविक आक्रमणबारे हाम्रो सरकारको मौनताले थप दुःखित बनाएको छ ।

यसका कारक पक्ष, पृष्ठभूमि र परिवेशतर्फ राज्य र राजनीतिक दलहरूले सिंहावलोकन, रौंचिरा विश्लेषण र अध्ययन गर्न र सुल्झिएको निष्कर्ष बनाउन सक्नुपर्छ । शासकहरू एकपछि अर्को पलायन भइरहेका छन् । ०७८ साउनमा अफगानिस्तानबाट राष्ट्रपति असरफ घानी, ०७९ असारमा श्रीलंकाबाट प्रधानमन्त्री महिन्दा राजापाक्षे, ०८१ साउनमा बंगलादेशबाट प्रधानमन्त्री शेख हसिना वाजेदको शासकीय पतन नेपालका लागि पनि चेतावनीको अर्थमा बुझ्नु बुद्धिमत्ता हुन्छ ।

आजको देशव्यापी निराशा र जनआक्रोशको प्रमुख कारण– भ्रष्टाचार, दण्डहीनता, कुशासन र आर्थिक अपराध हो । छिमेकी मुलुकका विद्रोह र शासकीय परिवर्तनको मूल कारण पनि यही देखिन्छ । त्यसैले, सत्तामा थुप्रिएका विकृति र संकटविरूद्ध सरकार र जनस्तरको आन्दोलनको नेतृत्व र समन्वय यो सरकारले गर्न सक्नुपर्छ । आजसम्मका चर्चित र नीतिगत भ्रष्टाचार काण्डहरूको छानबिन गर्न कुनै पूर्वप्रधानन्यायाधीशको नेतृत्वमा सर्वशक्ति सम्पन्न उच्चस्तरीय न्यायिक आयोग गठन गर्न कांग्रेसले नै पहलकदमी गरोस्‌ । यसबारे मैले हाम्रो पार्टीका बैठक, संसद्, टेलिभिजन बहस वा अन्तर्वार्ता र लेख–रचना आदि हरेक माध्यमबाट बारम्बार आवाज उठाउँदै आएको छु । कांग्रेस केन्द्रीय कार्यसमितिको हालैको बैठकमा पनि प्रस्तुत मेरा लिखित विचारको प्राथमिकता उक्त खराबीमाथि नै रह्यो ।

नीतिगत निर्णयको परिभाषा र ऐन बन्नु जरूरी छ । मन्त्रिपरिषद्बाट नीतिगत निर्णयका नाममा हुने निर्णय आर्थिक अनियमितता र भ्रष्टाचारका प्रमुख विषय बनेका छन्‌ । तसर्थ संविधान, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त र प्रचलित कानुनले नसमेटेको तर राज्य र राष्ट्रहितका निमित्त नगरी नहुने अनिवार्य नीति नै नीतिगत निर्णय हो । कुन निर्माण व्यवसायीलाई कुन निर्माणको ठेक्का दिने भन्ने निर्णय नीतिगत हुनै सक्दैन, यो त भ्रष्टाचारलाई छोप्ने जामा मात्र बन्न सक्छ ।

सत्ता समीकरणको औचित्य : संविधानको प्रभावकारिता बढाउन, निश्चित उद्देश्य र एजेन्डा बोकेर आवश्यकता र बाध्यात्मक परिस्थितिमा नेपाली कांग्रेस र नेकपा (एमाले) ले अन्य दलको समेत सहभागिता र समर्थनमा वर्तमान सत्ता समीकरण निर्माण गरेका हुन्‌ । सत्ता समीकरणका सातबुँदे सहमतिको धरातलमा साझा न्यूनतम कार्यक्रमको तयारी र संविधान संशोधनका लागि ढिलासुस्तीमा नअल्झी सकेसम्म राष्ट्रका सबै पक्षको सहमति जुटाउनु सरकारको अनिवार्य दायित्व हो । सबभन्दा अनिवार्य जिम्मेवारी विधिविहीनता, भ्रष्टाचार, दण्डहीनता, कुशासन र न्यायपद्धतिमा भइरहेका जटिलता र दुश्चक्रलाई निर्ममतापूर्वक अन्त्य गर्नु हो । लोकतन्त्र, सुशासन र भ्रष्टाचार एकसाथ चल्न सक्दैनन्‌ ।

सरकार जनताको आकांक्षा चर्काइदिने नारामा सीमित रहन खोज्ने, काममा बहानाबाजी गर्ने, आफ्नै स्पष्टीकरणका विज्ञापनिक प्रचारबाजीमा मग्न हुने, मूल उद्देश्य र दूरगामी महत्वका काममा नलागी खुद्रा–मसिना दैनन्दिनी कामलाई उपलब्धि देखाएर आत्मरतिमा रमाउनु विडम्बना ठहरिन्छ । दुई प्रमुख राजनीतिक दलको वर्तमान सरकार पनि असफल भयो भने मुलुक, संविधान र लोकतन्त्रका लागि गम्भीर दुर्भाग्य र धिक्कारको विषयबाहेक अरू हुन सक्दैन, र यसले पद्धतिमै गम्भीर प्रश्न उठाउन सक्छ । त्यसकारण, सत्ता समीकरणको सातबुँदे उद्देश्यलाई परिणाममुखी र सफल तुल्याउन सत्ताका घटकले आ–आफ्ना तहबाट पूर्ण समर्थन जुटाउनु जरूरी छ ।

हामीले जतिसुकै गुलाबी चित्रण प्रस्तुत गरे पनि मुलुकको अर्थतन्त्र सन्तोषजनक छैन । विप्रेषणले प्राण प्रतिष्ठा दिएर धानेको अर्थतन्त्रमा गरिबी घटेको देखाउनु भ्रम हुन्छ । सबभन्दा तल्लो आर्थिक तहका जनतामा सबभन्दा भयानक शोषण, अन्याय र अत्याचार जीवित छ । सरकारी बाँकी–बक्यौता, ऋण र महसुल छल्ने प्रयासमा लागेका ठूलाबडा सरकारको प्राथमिकतामा हुनु हुँदैन । दुग्ध उत्पादक किसान, उखु किसान, बिचौलियाको शोषणमा परेका वा मलखाद तथा बजार पाउनबाट वञ्चित किसान, मिटरब्याजी ऋणको चपेटामा उठिबास भइरहेका जनसमुदाय, सहकारीपीडित जनता, प्राकृतिक प्रकोपमा परेर उठ्न नसकेका जनता, महँगो स्वास्थ्योपचार धान्न नसकेका जनता, महँगी, बेरोजगारी, औद्योगिक तथा व्यवसायीहरूको जटिल अवस्थामा राहतको विषय सरकारले न्याय दिनुपर्ने प्राथमिकता प्राप्त मानिस हुन्‌ । सत्ता समीकरणको औचित्य लच्छेदार भाषणमा होइन, ठोस उपलब्धि र सफलतामा देखिनुपर्छ ।

वर्तमान सरकारको सफलता राष्ट्रकै निमित्त एउटा ठूलो अवसर बन्न सक्छ र बनाउनु पनि पर्छ । यसको असफलताले सम्पूर्ण पद्धतिमै संकट आउन सक्छ भन्ने हेक्का राख्नु जरूरी छ । सकारात्मक र सार्थक नेतृत्वले हरेक चुनौतीलाई समाधानको अवसरका रूपमा लिन्छ, नकारात्मक र असफल नेतृत्वले हरेक अवसरलाई चुनौतीका रूपमा देखेको हुन्छ ।

कांग्रेसको भूमिका : गत फागुनमा सम्पन्न नेपाली कांग्रेसको नीति महाधिवेशनको आवश्यकतालाई पनि बोकेको महासमिति बैठकले पारित गरेका एजेन्डालाई कार्यान्वयनमा लैजान हालै आयोजित कांग्रेस केन्द्रीय कार्यसमितिको बैठक उल्लेखनीय रह्यो । जसमा वर्तमान सत्तासमीकरणको औचित्य र सार्थकतालाई कांग्रेसको सहभागिताले सिद्ध गर्नुपर्ने आवाज पनि उठ्यो । उक्त महासमिति बैठकमा कांग्रेसका उपसभापति पूर्णबहादुर खड्काबाट नीति प्रस्ताव, महामन्त्री गगन थापाबाट सांगठनिक प्रस्ताव, अर्का महामन्त्री विश्वप्रकाश शर्माबाट समसामयिक राजनीतिक प्रस्तावलगायत जनप्रतिनिधि कार्यसम्पादन निर्देशिका र कांग्रेसको सयदिने सांगठनिक अभियानसहित ११ वटा एजेन्डा बैठकमा प्रस्तुत भए ।

यी प्रस्ताव गम्भीर र विश्लेषणात्मक छन्‌ । यिनमा प्रस्तुतकर्ताहरूको मिहिनेत र बौद्धिकता देखिन्छ । तर, १४औं महाधिवेशनसम्म पारित यस्ता धेरै प्रस्ताव कति कार्यान्वयन भए ? किन भएनन् ? अब कसरी गर्ने ? यसको कार्यान्वयन संयन्त्र निश्चित भएन भने यो निरर्थक कागजको खोस्टो मात्र सावित हुन्छ । तसर्थ, नीति मात्र होइन, मार्गचित्रसहित व्यवहारमा रूपान्तरण हुनु पहिलो कर्तव्य र आजको आवश्यकता हो ।

परिस्थितिले नेतृत्वको कार्यशैली र संस्थागत पद्धतिमा नवीनता खोजेको छ । त्यसैले, अब यथास्थितिमा वा तदर्थवादी ढर्राले नेतृत्व चल्दैन, चलाउन खोज्नु पनि हुँदैन । आगो लगाउने नेतृत्व होइन आगो निभाउने, उत्तेजना होइन, चेतना, आवेग होइन विवेक, तोड्ने होइन जोड्ने नेतृत्व आजको आवश्यकता हो । यो प्रशिक्षण पार्टीका हरेक तहमा पुग्नु जरूरी छ । यसैबाट पार्टीभित्र सम्पूर्ण एकता कायम हुन सक्छ । आज पार्टीभित्र सम्पूर्ण एकताको विकल्प छैन ।

जनभावना र कार्यकर्ताको आवाजलाई झुलबाहिर लाम्खुट्टे कराएकोजस्तो ठान्नु हुँदैन, सुनवाइ गर्ने संयन्त्रको विकास जरूरी छ । अन्यथा, त्यसबाट उब्जिने प्रतिक्रिया घातक हुन सक्छ । मुख हेरी दण्ड र पुरस्कार होइन, कसुर हेरी दण्ड र क्षमता हेरी पुरस्कार नै हामीले खोजेको विधिको शासन हो र लोकतन्त्र पनि यही हो । हरेक क्षेत्रमा गुणतन्त्र (मेरिटोक्रेसी) भन्दा राज्यका पद आफ्ना मानिसलाई पुरस्कारका रूपमा दिने पुरस्कारतन्त्र हाबी देखिएको छ । यसले जनमानसमा चरम निराशा उब्जाएको छ । वस्तुगत यथार्थ र आमजनभावना सम्बोधनको मार्गचित्र (रोडम्याप) का आधारमा सांगठनिक अभियान चलाउँदा मात्र सार्थक हुन सक्छ ।

पार्टी दुर्बल हुँदा न लोकतन्त्र, न त हामी नै सबल हुन सक्छौँ । तर, निश्चित नीति, विधि, पद्धति र प्रक्रियाभित्र रहेर गुट–उपगुट गिरोह उपगिरोहभन्दा माथि उठ्नु र एकताबद्ध हुनु आजको आवश्यकता हो र सभापतिजीको जिम्मेवारी हो । यो समन्वयकारी भूमिका आज अनिवार्य भएको छ । यसका लागि सभापतिजीलाई हाम्रो सहयोग हुनुपर्छ । पार्टीको समग्र एकता पार्टीको निमित्त मात्र होइन, राष्ट्र र प्रजातन्त्रको संकट सम्बोधन गर्न अत्यावश्यक भएको छ । *(नयाँ पत्रिका)*

समग्र विकासको लागि जनसंख्या तथ्यांकको महत्व

अनुप अधिकारी

आज विश्वभरि नै भावी जजनसंख्या तथ्यांकको चित्रणको गर्ने प्रयास भइरहेको छ। तीस वर्षअघि जजनसंख्या विकाससम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनले मानिसहरूलाई विकासको केन्द्रमा राख्ने सहमति जनाएको थियो। यस सम्मेलनले विशेषतः महिला प्रजनन स्वास्थ्य सेवामा पहुँच सुधार गर्ने, मातृ मृत्युदर घटाउने, र लैङ्गिक समानतामा सुधारहरू ल्याउने लक्ष लिएको थियो। यी विषयहरू हासिल भए नभएको मूल्यांकन र थप सुधार गर्न गुणस्तरीय तथ्यांक आवश्यकता छ ।

पछिल्लो तीन दशकको अवधिमा तथ्यांक संकलन र विश्लेषणमा भएका सुधारका साथै प्रविधिमा भएका प्रगतिले तथ्य र प्रमाणमा आधारित नीति निर्माण प्रक्रियामा व्यापकता ल्याएको छ यसले गर्दा संसार मानिसले स्वस्थ प्रतिस्पर्धा गर्न, अधिकारको उपयोग गर्न र विकल्पहरूको छनोट गर्न सक्षम भएका छन् । नेपालको सन्दर्भमा जजनसंख्या तथ्यांकको उपयोगिता संवैधानिक तथा कानुनी रूपमा निकै महत्त्वपूर्ण रहेको छ। जजनसंख्या विकासको भाजक पनि हो र विकासको प्रतिफल जजनसंख्याले नै उपभोग गर्ने हो। जजनसंख्यालाई आधार नमानी गरिएका विकास कार्यहरू असफल हुन सक्छन् वा दिगो रूपमा सञ्चालन हुन सक्दैनन्। त्यसैले जजनसंख्या तथ्यांकको राजनैतिक तथा संवैधानिक महत्त्व पनि उत्तिकै रहन्छ ।

नेपालको संविधानमा सङ्घीय, प्रदेश तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन, जिल्ला, नगरपालिका, गाउँपालिकाको विकास अनुदानको आधार हुने, सामाजिक सुरक्षा (जस्तै वृद्ध भत्ता, अल्पसत्त्यक, एकल महिला, बाल विकास अनुदान आदि) तथा अन्य लोककल्याणकारी कार्यक्रम सञ्चालन, निर्वाचन क्षेत्र निर्धारण, व्यवस्थापिका संसद्को आधार, नगर तथा गाउँपालिकाको वर्गीकरण गर्न आदि कार्यमा जजनसंख्या तथ्यांक हो ।

महिला, पुरूष, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसत्त्यकहरू, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित, आदिवासी जनजाति, मधेसी, मुस्लिम, सीमान्तकृत समूहहरू, पिछडिएको क्षेत्रमा बसोबास गर्ने व्यक्तिहरू, धार्मिक अल्पसत्यक तथा सामाजिक मूल प्रवाहीकरणमा नपरेका व्यक्ति र समुदायलगायत आम नागरिकको हक हितको सम्बोधन गर्न, तीनै तहको सरकारलाई आवश्यक पर्ने महत्त्वपूर्ण तथ्यांक नै जजनसंख्या तथ्यांक हो । नेपालमा व्यक्तिगत घटना दर्ताको भरपर्दो अभाव र नियमित सर्वेक्षणको अभावमा जजनसंख्या तथ्यांकको प्रमुख स्रोत जनगणनालाई लिइएको छ। नेपालले १९६८ सालदेखि जनगणना सञ्चालन गरी हालसम्म १२ औँ जनगणना सम्पन्न गरिसकेको छ। व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणाली लागू भएको धेरै समय बितेको भए पनि यसले खासै गति लिन सकेको छैन। तर हालै यो अनलाइन घटना दर्ता प्रणालीमा रूपान्तरण गरिए पछि जनसाति्यक तथ्यांक नियमितरूपमा प्राप्त हुने अवस्था बढ्दै गएको छ । यस प्रणालीबाट राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धताअनुसार उत्पादन हुने तथ्यांकको उपयोगमा ध्यान केन्द्रित हुन थालेको छ जसले गर्दा ले जजनसंख्या तथ्यांकको विकासमा एक हदसम्म सकारात्मक सन्देश दिएको छ।

आवधिक योजना तथा नीतिमा जजनसंख्या व्यवस्थापन

नेपालमा पहिलो पटक जजनसंख्या नीति, २०७१ मा लागु भएको थियो। यसअघि २०४० सालमा राष्ट्रिय रणनीतिको नाममा यस्तै प्रकारको नीति लागु गरिएको थियो । जजनसंख्या नीतिलाई योजनाका दस्तावेजमा समावेश गरेर जनसाति्यक तथ्यांकको प्रयोग पहिलो पञ्चवर्षीय योजनादेखि हुँदै आएको छ । पहिलो पञ्चवर्षीय योजनादेखि पाँचौं योजनासम्ममा बसाइसराइ र परिवार नियोजन र मातृ शिशु स्वास्थ्यसम्बन्धी कार्यक्रममा विशेष जोड दिएको थियो । छैटौं योजनामा जजनसंख्या वितरण र बसाइसराइको व्यवस्थापनमा केन्द्रित गरिएको थियो । सातौं योजनामा जजनसंख्या वृद्धिदर र आर्थिक विकासको बिचको सम्बन्धलाई प्राथमिकता दिइयो । आठौं योजनामा क्षेत्रगत नीतिको रूपमा जजनसंख्याको महत्त्व स्वीकार गरिएको थियो ।

नवौं योजना बिस बर्से दीर्घकालीन दृष्टिकोणको साथ कुल प्रजनन दरलाई प्रतिस्थापन तहमा पुऱ्याउने लक्ष्य राखिएको थियो। पन्ध्रौं योजनाले जजनसंख्या तथा बसाइसराइको उचित व्यवस्थापन गर्ने लक्ष्य लिएको थियो जसले देशको आर्थिक सामाजिक र पर्यावरणीय सन्तुलनलाई स्थायित्व दिन सहयोग पुऱ्याउने गरिएको थियो।

सोह्रौं योजना (२०८१/८२-२०८५/८६) ले जजनसंख्या व्यवस्थापनका लागि महत्त्वपूर्ण रणनीतिहरू अगाडि सारेको छ। यस योजना ले आन्तरिक रोजगारीका अवसर सिर्जना गर्ने, जजनसंख्या लाभको अधिकतम उपयोग गर्ने, श्रम व्यवस्थापन सुधार गर्ने, वैदेशिक रोजगारी व्यवस्थापन गर्ने, आप्रवासी कामदारको व्यवस्थापन गर्ने, राष्ट्र निर्माणमा युवा परिचालन, सामाजिक सुरक्षाको दायरा विस्तार र दिगोपना सुनिश्चित गर्ने तथा सुरक्षित र उत्थानशील सहर र सहरी पूर्वाधार निर्माण जस्ता नीति तथा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने लक्ष्य राखेको छ।

योजनाले तथ्य र प्रमाणमा आधारित सूचना व्यवस्थापन तथा अनुगमन, मूल्यांकन प्रणाली सुधार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने योजना बनाएको छ। सन्तुलित विकासको लागि बसाइसराइ व्यवस्थापन र जनसाति्यक लाभको उपयोग गरी प्रादेशिक सन्तुलन कायम गर्ने रणनीति तय गरिएको छ।

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ र अन्य सर्वेक्षणबाट प्राप्त जजनसंख्या तथ्यांकले देखाएका तथ्यहरू र संरचनागत परिवर्तनका आधारमा राष्ट्रिय जजनसंख्या नीतिको तर्जुमा गर्नु पर्ने आवश्यकता छ । यसले विद्यमान अन्योलको अवस्थालाई सम्बोधन गर्ने मद्दत गर्नेछ र कार्यान्वयनको लागि सबै तहका सरकारहरूलाई सचेत गरिने गराउने अपेक्षा गर्न सकिन्छ।

जनसाति्यक तथ्यांकको विश्लेषण

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ को नतिजाअनुसार मुलुकको जजनसंख्या दुई करोड ९१ लाख ६४ हजार ५७८ पुगेको छ । यस मध्ये पुरूषको सत्त्या १ करोड ४२ लाख ५३ हजार ५५१ (४८.९८ प्रतिशत) र एक करोड ४९ लाख ११ हजार ०२७ जना महिला (५१.०२ प्रतिशत) रहेका छन्। दश वर्षअघि २०६८ सालको जनगणनामा कूल जजनसंख्या दुई करोड ६४ लाख ९४ हजार ५०४ रहेकामा पुरूष र महिलाको हिस्सा क्रमशः ४८.५५ र ५१.५५ प्रतिशत रहेको थियो।

यस नतिजाअनुसार लैङ्गिक अनुपात (प्रति १०० महिलामा पुरूषको सत्त्या) ९५.५९ रहेको छ। गत जनगणनामा प्रति सय महिलामा पुरूषको सत्त्या ९४.१६ रहेको थियो। कूल जजनसंख्या अघिल्लो गणनाको तुलनामा २६ लाख ७० हजार २०७४ ले बढी हो। यसरी हेर्दा दश वर्षमा नेपालको जजनसंख्या १०.०८ प्रतिशतले बढेको देखिएको छ जबकि सरदर वार्षिक वृद्धिदर ०.९२ प्रतिशत रहेको र जुन अघिल्लो जनगणनामा १.३५ प्रतिशत रहेको छ। यो वृद्धिदर पछिल्लो आठ दशककै न्यून वृद्धिदर हो।

नेपालमा १८ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिका ३३.८ प्रतिशत अर्थात् ९८ लाख ६९ हजार ५८३ रहेको छ जुन प्रतिशत गत जनगणनको तुलनामा आठ प्रतिशत विन्दुले घटेको छ । उत्पादनशील उमेर समूहको जजनसंख्या ६७ प्रतिशत रहेको छ र यस्तो जनसाति्यक लाभको अवस्था २५ देखि ३० वर्षसम्म रहने अनुमान गर्न सकिन्छ। तर ज्येष्ठ नागरिकको जजनसंख्या निरन्तर वृद्धि हुँदै गएको छ। ६० वर्ष उमेरभन्दा माथिका जजनसंख्या १०.२१ प्रतिशत पुगेको छ। ग्रामीण क्षेत्रमा युवाहरूको कमी हुँदै गएको छ भने ज्येष्ठ नागरिक र बालबालिका तथा महिलाको हिस्सा बढी मात्रामा रहेको छ ।

नेपालको जजनसंख्या वृद्धि र प्रजनन दरमा देखिएको परिवर्तनले दीर्घकालीन विकास र जन सत्त्यात्मक संरचनामा महत्त्वपूर्ण प्रभाव पार्न सक्छ। २०२८ सालको जनगणना अनुसार कुल प्रजनन दर ६.३ रहेकोमा, पाँच दशकको अवधिमा यो दर घटेर १.९४ मा आइपुगेको छ। यो दर प्रतिस्थापन तहभन्दा पनि कम रहेको छ, जसको अर्थ एउटा महिलाले आफ्नो प्रजननयोग्य उमेरमा औसतमा दुईभन्दा कम बच्चाको जन्म दिन्छिन्।

यो प्रजनन दरमा आएको गिरावटले भविष्यमा काम गर्ने उमेर समूहको जजनसंख्या कम हुन सक्छ, जसले नेपालको श्रम बजारमा कम जनशक्तिको समस्या निम्त्याउन सक्छ। यसले विकास निर्माण र आर्थिक वृद्धिमा नकारात्मक प्रभाव पार्न सक्छ। विगतमा अपनाइएको परिवार नियोजन नीति र स्वास्थ्य सेवाको सुधारले जजनसंख्या स्वास्थ्य सूचकहरूमा उल्लेखनीय प्रगति हासिल गरेको छ। तर अब, नयाँ परिस्थितिमा उपयुक्त नीति अपनाउँदै, प्रजनन दरलाई प्रतिस्थापन तहमा कायम गर्न र जजनसंख्यामा सन्तुलन कायम गर्न ठोस राजनैतिक निर्णय आवश्यक छ।

मृत्यु दरमा आएको कमीले पनि नेपालको जजनसंख्या संरचनामा प्रभाव पारेको छ। २०७८ सालमा नेपालको कोरा मृत्युदर ६.८ जना प्रतिहजार रहेको छ, जुन विगतका वर्षहरूमा भन्दा कम हो। शिशु र बाल मृत्युदरमा आएको गिरावटले औसत आयुमा सुधार ल्याएको छ, जुन हाल ७१.३ वर्ष पुगेको छ। औसत आयुको वृद्धिमा मृत्यु दरमा आएको कमी, शिशु तथा बाल मृत्यु दरमा सुधार, र बसाइसराइले महत्त्वपूर्ण भूमिका खेलेका छन्।

नेपालमा बसाइसराइ, विशेष गरी आन्तरिक र बाह्य बसाइसराइ, जजनसंख्या घटबढको एक प्रमुख कारक हो। जनगणना २०७८ अनुसार नेपालको करिब ३१ प्रतिशत जजनसंख्या आफ्नो जन्मस्थलमा बस्दैन। तराईमा बसाइसराइ बढी भइरहेको छ भने हिमाली र पहाडी जिल्लाहरूमा जजनसंख्या घट्दो क्रममा छ। आन्तरिक बसाइसराइको मूल्यांकन गर्दा बागमती प्रदेशमा न्यूनतम हानि देखिएको छ, जबकि गण्डकी र कर्णाली प्रदेशले जजनसंख्यामा उल्लेखनीय क्षति व्यहोरेका छन्।

जजनसंख्या राजनैतिक विषय र विकासको आधार स्तम्भको रूपमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्छ। कल्याणकारी योजना, समावेशी विकास र लोकतन्त्रको संस्थागत विकासको मेरूदण्डको रूपमा लिइन्छ । जजनसंख्या तथ्यांकको व्यवस्थापनमा सबै क्षेत्रको संलग्नता आवश्यक पर्दछ किनकि यो तथ्यांकले सामाजिक आर्थिक र राजनैतिक निर्णय प्रक्रियालाई मार्गदर्शन गर्न मद्दत गर्दछ। जजनसंख्या व्यवस्थापन गर्नको लागि सामयिक, सान्दर्भिक, भरपर्दो र गुणस्तरीय जनसाति्यक तथ्यांक आवश्यक छ । यदि जजनसंख्याको वृद्धि, बनावट र वितरणलाई वैज्ञानिक रूपमा व्यवस्थापन गर्न सके राष्ट्रिय विकासमा सकारात्मक योगदान पुऱ्याउनेछ।

नेपालको जजनसंख्याको विशेषता युवाहरूको बाहुल्यता, प्रजनन दर प्रतिस्थापन तहभन्दा कम रहेको, मातृ तथा शिशु मृत्युदरमा सुधार औसत आयुमा वृद्धि, लैङ्गिक असमानता, असमान जजनसंख्या वितरण, अव्यवस्थित राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय बसाइसराइ, ज्येष्ठ नागरिकहरूको सत्त्यामा वृद्धि बढिरहेको, युवा विदेशतर्फ आकर्षित भएका आदि पाइन्छ।

लैङ्गिक समानता र समावेशी तथ्यांकमा जोड दिई भौगोलिक सन्तुलन कायम गर्न जजनसंख्या व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न ढिला गर्नु हुँदैन । नेपालमा रहेको विद्यमान आर्थिक तथा राजनैतिक अनिश्चितता र विश्व समुदायको द्रुत परिवर्तित दुनियाँमा, प्रमाणमा आधारित समाधानहरू र विश्वसनीय, समावेशी तथ्यांक प्रयोग गरेर सुदृढ प्रणालीहरू र समाजहरू निर्माण गरी शान्त र समृद्ध भविष्य हासिल गर्न सकिन्छ।

(लेखक केन्द्रीय जजनसंख्या अध्ययन विभाग त्रिभुवन विश्वविद्यालय मा दर्शनाचार्य- विद्यावारिधि कार्यक्रममा अध्ययनरत हुनुहुन्छ)

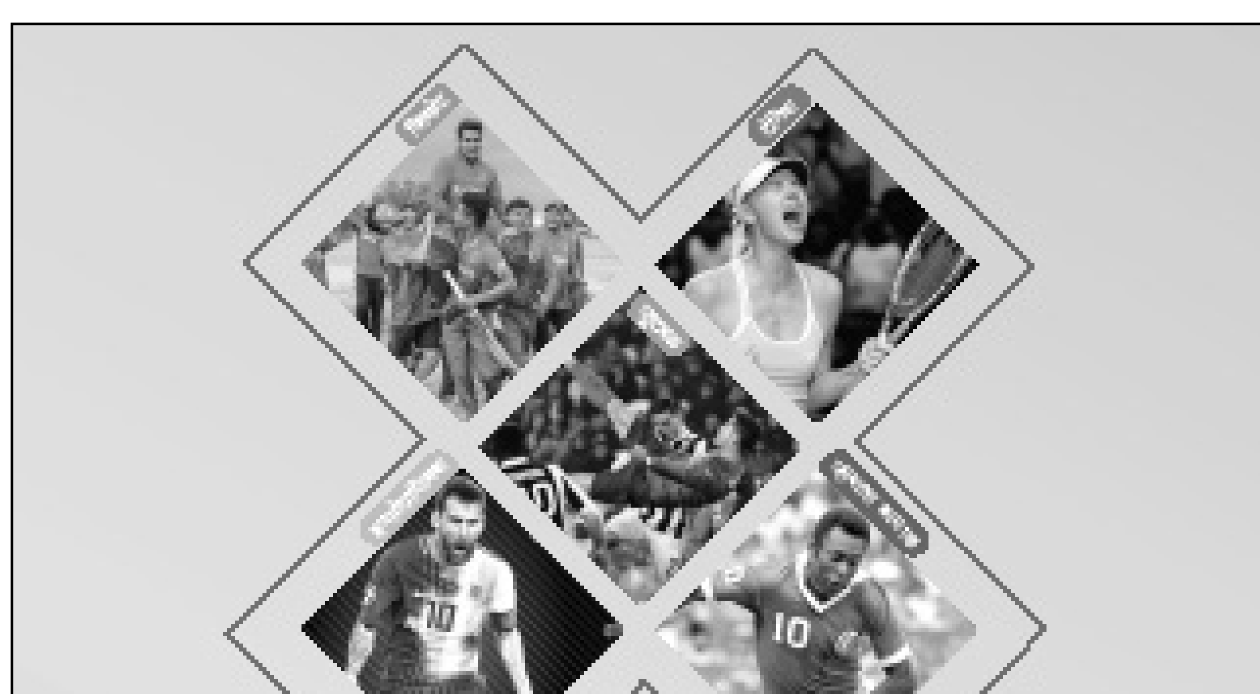

दुध बेचेरै वार्षिक एक करोड ३३ लाख आम्दानी

सल्यान । सल्यानको दार्मा गाउँपालिकाको ढाकाडामका दुग्ध किसान मनबहादुर खत्रीले दुध बिक्रीबाट मासिक ४२ हजारभन्दा बढी आम्दानी गर्दै आइरहेका छन् । गत वर्ष मात्र उनले गाउँमै सञ्चालन भएको दुग्ध संकलन केन्द्रमा चार हजार लिटर दुध बिक्री गरेर दुई लाख ८० हजारभन्दा बढी आम्दानी गरे ।

ढाकाडामकै अर्का किसान क्षेत्रबहादुर केसीले पनि गत वर्ष १८ सय ४५ लिटर दुध बिक्री गरेर एक लाख ३० हजारभन्दा बढी आम्दानी गरे । मनबहादुर र क्षेत्रबहादुरले जस्तै ढाकाडामका ६ सयभन्दा बढी कृषकले नियमित दुध बेच्दै आइरहेका छन् । ढाकाडाममा प्रतिघर कम्तीमा दुईवटा भैँसी देख्न सकिन्छ । भैँसीपालनलाई नै यहाँ किसानले आफ्नो पहिलो रोजाइ बनाएका छन् ।

घरमै बसेर खेतीपाती र वस्तुभाउ दुवै पेसालाई सँगै अँगालेर सहजै परिवार पाल्न पाउँदा निकै खुसी लागेको मनबहादुर बताउँछन् । 'दिनमा २० देखि २२ लिटरसम्म दुध बिक्री भएकै छ,' उनी भन्छन्, 'घरखर्च र छोराछोरी पढाउन भएकै छ । अरू किन तनाव लिनु ?'

ढाकाडाममा सञ्चालित ढाकाडाम महिला साना किसान कृषि सहकारी संस्था र जलेखर्क दुग्ध उत्पादन तथा प्रशोधन सहकारी संस्थाले किसानले उत्पादन गरेको दुध संकलन गर्दै आइरहेका छन् । गत आवमा यो संस्थाले एक लाख ९१ हजार लिटर र जलेखर्क दुग्ध उत्पादन तथा प्रशोधन सहकारी संस्थाले ६४ हजार आठ सय ७८ लिटर दुध संकलन गरेको छ ।

आफ्नो क्षेत्रभित्रका गाउँका विभिन्न आठ टोलमा दुध संकलन केन्द्र स्थापना गरी गाडीबाट दुध संकलन गर्दै आइरहेको ढाकाडाम महिला साना किसान कृषि सहकारी संस्थाका प्रबन्धक सुरेन्द्र प्रकाश केसीले बताए । 'यस सहकारीका पाँच सयभन्दा बढी लाभग्राही कृषक छन्, सबै टोललाई पायक पर्ने गरी आठ स्थानमा दुध संकलन केन्द्र स्थापना गरी आफ्नै गाडीबाट दुध संकलन गर्ने गर्छौं,' उनले भने । गत वर्ष सहकारीले एक लाख ९१ हजार लिटर दुध संकलन तथा बिक्री गरेको केसीको भनाइ छ । जसबाट एक करोड ३३ लाख ७० हजार किसानले आम्दानी गरेका छन् । किसानलाई दुई-दुई महिनाको अन्तरमा भुक्तानी गर्ने गरेको उनको भनाइ छ ।

फ्याट आधारमा दुधको मूल्य निर्धारण हुने भएकाले जुन कषकको दुधमा बढी फ्याट, उसले बढी रकम पाउने जलेखर्क दुग्ध उत्पादन तथा प्रशोधन सहरकारी संस्थाका अध्यक्ष गणेश केसीले बताए । ल्याक्टो मिटरका माध्यमबाट किसानले ल्याएको दुध परीक्षण हुने उनको भनाइ छ । उनले भने, 'हाम्रो सेवा क्षेत्रभित्र एक सय ९२ जना कृषक हुनुहुन्छ, उहाँहरूले ल्याएको दुधमा जति फ्याट छ, सोहीअनुसारको मूल्य निर्धारण हुन्छ ।'

सल्यानमा गत आर्थिक वर्षमा तीन सय मेट्रिकटन दुध उत्पादन तथा बिक्री भएको छ । जिल्लाभर उत्पादन हुने दुधको ७५ प्रतिशतभन्दा बढी दुध ढाकाडामबाट आपूर्ति हुने पशु अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालय सल्यानका प्रमुख गोविन्द महतले बताए । गत वर्ष मात्र तीन सय मेट्रिकटन दुध बिक्री हुँदा एक करोड ८० लाख रूपैयाँ किसानका हातमा परेको उनको भनाइ छ ।

दुधमा प्रतिलिटर पाँच रूपैयाँका दरले किसानलाई प्रोत्साहनस्वरूप रकम उपलब्ध गराइएपछि जिल्लामा दुध उत्पादन वृद्धि भएको पशु अस्पताल तथा पशु सेवा कार्यालय सल्यानका प्रमुख गोविन्द महतले बताए । उनले भने, 'डेरीमा दुध बिक्री गर्ने किसानलाई कर्णाली प्रदेश सरकारले प्रतिलिटर पाँच रूपैयाँ अनुदान दिन थालेपछि दुग्ध उत्पादक किसानको वृद्धिसमेत भएको छ ।' गत वर्ष मात्रै दुई लाख ६६ हजार आठ सय ९५ लिटर दुधमा १३ लाख ३४ हजार चार सय ७५ रूपैयाँ अनुदान वितरण गरिएको छ ।

डेरीमा दुध बिक्री गर्ने किसानलाई कर्णाली प्रदेश सरकारले प्रतिलिटर पाँच रूपैयाँ अनुदान दिन थालेको छ । यसले दुग्ध उत्पादनमा वृद्धिसमेत छ । गत वर्ष मात्रै दुई लाख ६६ हजार आठ सय ९५ लिटर दुधमा १३ लाख ३४ हजार चार सय ७५ रूपैयाँ अनुदान वितरण गरिएको छ । व्यावसायिक भैँसी तथा गाईपालन गर्ने किसानमा वृद्धि आउनु, नश्ल सुधारलगायतका कारण दुध उत्पादनमा वृद्धि आएको हो ।

'नेपालको विकास आवश्यकता पूरा गर्न वार्षिक २३ अर्ब डलर'

काठमाडौं । संयुक्त राष्ट्रसंघका आवासीय संयोजक हाना सिंगरले नेपालको विकास आवश्यकता पूरा गर्न वार्षिक २३ अर्ब डलर आवश्यक रहेको हुँदा लगानी जुटाउन विशेष पहल आवश्यक रहने बताइन् । सोमबार विकासका लागि वित्त संवाद कार्यक्रममा बोल्दै उनले अतिकम विकसित मुलुकबाट स्तारोन्नति हुने संघारमा रहेको नेपालका लागि सबैतिरबाट स्रोत जुटाउन आवश्यक रहेको पनि बताइन् ।

उनले भनिन्, 'नेपालले सन् २०२६ सम्म अतिकम विकसित राष्ट्रबाट स्तरोन्नति हुने तयारी गरिरहेको छ, यस्तोमा आर्थिक जग बलियो बनाउन महत्वपूर्ण र निर्णायक कदम चाल्नुपर्छ । नेपाल प्राकृतिक स्रोतले भरिपूर्ण नेपालले यी स्रोतलाई जलस्रोत व्यवस्थापन, पर्यटन, कृषिजस्ता क्षेत्रमा उपयोग गर्नुपर्छ ।' वित्तीय समावेशिता र लैँगिक समानताका लागि आर्थिक क्षेत्रमा महिलाको सहभागिता बढाउनुपर्नेमा उनको जोड छ । ग्रामीण क्षेत्रमा वित्तीय पहुँच बढाउन आवश्यक रहेको उनको भनाइ छ ।

कार्यक्रममा उपप्रधान तथा अर्थमन्त्री विष्णुप्रसाद पौडेलले राजस्वको ठुलो अंश ऋणको साँवा-ब्याज भुक्तानीमा खर्च हुँदा विकासका लागि लगानी अभाव भएको बताएका छन् । स्रोत जुटाउन सरकार, निजी क्षेत्र र विकास साझेदारसँग सहकार्य गर्नुपर्ने उनले बताएका हुन् । निजी क्षेत्रको लगानी विस्तारका लागि पनि सरकार वातावरण बनाउन तयार रहेको उनको भनाइ छ । विदेशी लगानी आकर्षित गर्न क्रेडिट रेटिङ गरिरहेको पनि उनले जानकारी दिए ।

उद्योग वाणिज्य महासंघका अध्यक्ष चन्द्रप्रसाद ढकालले नेपाल अतिकम विकसित मुलुकबाट स्तरोन्नति भइरहेको समयमा विकासका लागि वित्तीय स्रोतको पहिचानसहित आगामी यात्रा तय गर्न कार्यक्रम आयोजना गरिएको बताए । उनले भने, 'महासंघले स्वदेश र विदेशमा लगानी प्रवर्द्धनका विशेष कार्यक्रम आयोजना गरिरहेको छ । विदेशी लगानीलाई सहजीकरणका लागि सहायता कक्षासमेत स्थापना गरिएको छ ।'

अर्थ मन्त्रालयका सहसचिव एवं अन्तर्राष्ट्रिय समन्वय महाशाखा प्रमुख धनीराम शर्माले यस संवादबाट आएको धारणा एकीकृत गरी अगामी दिनमा विकासका लागि वित्तीय स्रोत जुटाउने रणनीति बनाउन उपयोग गरिने बताए । युएनस्क्यापका म्याक्रोइकोनोमिक पोलिसी निर्देशक हाम्जा अली मल्लिकले मुख्य वक्ताका रूपमा बोल्दै विकासका लागि वित्तीय स्रोत जुटाउन अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा भइरहेका प्रयास र नेपालले अवलम्बन गर्नुपर्ने नीतिबारे प्रस्तुति गरे ।

उनले सरकारको सार्वजनिक वित्त बढाउन राजस्वसम्बन्धी सुविधामा सुधार गर्नुपर्ने बताए । यसैगरी, नेपाल अतिकम विकसित मुलुकबाट स्तरोन्नति हुँदा पाइने सुविधाका कारण नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरणका लागि थप गृहकार्य गर्नुपर्ने उनको भनाइ छ ।

नेपाल चेम्बर अफ कमर्सका अध्यक्ष कमलेश अग्रवालले सरकारले राजस्वका क्षेत्रमा सुधार गरी स्रोत बढाउनुपर्ने बताए । नेपाल उद्योग परिसंघका उपाध्यक्ष वीरेन्द्र पाण्डेले पूर्वाधारमा लगानी विस्तार गर्नुपर्ने बताए ।

खेलकुद

महिला टी-२० विश्वकप बंगलादेशबाट युएईमा सर्‍यो

अन्तर्राष्ट्रिय क्रिकेट काउन्सिल (आइसिसी)ले महिला टी-२० विश्वकप क्रिकेट प्रतियोगिता बंगलादेशबाट संयुक्त अरब इमिरेट्स (युएई)मा सारेको छ । बंगलादेशमा भएको पछिल्लो विद्यार्थी आन्दोलनका कारण प्रतियोगिता अनिश्चित बनेको थियो । बंगलादेशको सुरक्षा व्यवस्था र वर्तमान अवस्थाबारे चिन्ता व्यक्त गर्दै आइसिसीले टी-२० महिला विश्वकप युएई सारेको जनाएको छ । ३ देखि २० अक्टोबरसम्म बंगलादेशमा विश्वकप हुने तय थियो ।

युएईमा महिला टी-२० विश्वकप दुबई र सारजहाँमा हुने आइसिसीले जनाएको छ । आइसिसीका प्रमुख कार्यकारी जेफ एलार्डासले विश्वकप आयोजना गर्न तयार भएकोमा युएईलाई धन्यवाद दिए । आइसिसीको हेडक्वार्टरसमेत रहेको युएईमा पछिल्लो समय क्रिकेट प्रतियोगिता निरन्तर भइरहेको छ । विश्वस्तरीय पूर्वाधार र सुविधा रहेको युएईले सहजै महिला टी-२० विश्वकप आयोजना गर्ने आइसिसीले विश्वास गरेको छ ।

आइसिसीका सिइओ जेफले बंगलादेशले महत्वपूर्ण प्रतियोगिता आयोजनाबाट वञ्चित हुँदा सम्बन्धित क्रिकेट बोर्ड तथा सरकारलाई लाज लाग्नुपर्ने बताएका छन् । 'महिला विश्वकप युएईमा गर्दै छौँ । बंगलादेशले प्रतियोगिता गर्न नसक्दा उनीहरूलाई लाज लाग्नुपर्ने हो,' जेफले भने, 'यति वेला बंगलादेशको क्रिकेट संघ विश्वकप प्रतियोगितामा जुट्नुपर्ने थियो, तर उनीहरू आन्तरिक द्वन्द्वमा रूमलिएका छन् ।'

जेफले बंगलादेशबाट विश्वकप नसार्न धेरै प्रयास गरेको बताए । तर, यस विषयमा बंगलादेशले चासो नदेखाएको उनको भनाइ छ । 'बंगलादेशमै आइसिसी महिला टी-२० विश्वकप आयोजना गर्न धेरै प्रयास भएको थियो, तर उनीहरू इच्छुक भएनन्,' जेफले भने, 'केही सहभागी राष्ट्रले आफ्ना नागरिकालाई तत्काल बंगलादेश भ्रमण नगर्न सूचना जारी गर्दा पनि समस्या भयो ।' बंगलादेशले निकट भविष्यमा आइसिसीको राम्रो प्रतियोगिता आयोजना गर्न सक्ने उनले जनाए ।

एक महिनामै उप्कियो सेन्थेटिक ट्र्याक

नौ करोड ८६ लाख ४० हजार आठ सय ३२ रूपैयाँ लागतमा नेपालगन्ज रंगशालामा ओछ्याइएको सेन्थेटिक ट्र्याक एक महिनामै उप्किएको छ । खेलसँग सम्बन्धित संस्थाहरूले सेन्थेटिक ट्र्याकको गुणस्तरमाथि प्रश्न गरेका छन् । सर्वत्र आलोचना भएपछि राखेपले नेपाली क्रिकेटका पूर्वकप्तान लेखबहादुर (एलबी) क्षेत्रीको संयोजकत्वमा तीन सदस्यीय अध्ययन समिति गठन गरेको छ ।

क्षेत्रीको संयोजकत्वमा रहेको समितिलाई राखेपले तीन दिनभित्र प्रतिवेदन बुझाउन निर्देशन दिएको छ । राष्ट्रिय खेलकुद परिषद् (राखेप)ले ललितपुरको पञ्चकन्या साइनकोट्स जेभीलाई सेन्थेटिक ट्र्याक निर्माण गर्न सन् २०२३ मार्च २३ मा पञ्चकन्या साइनकोट्स जेभीसँग सम्झौता गरेको थियो । सम्झौताअनुसार २०२४, जनवरी ५ मा निर्माण सम्पन्न गर्ने सम्झौता थियो । यद्यपि, निर्माण कम्पनीले ६ महिना ढिलो काम सकेको हो ।

संयोजक क्षेत्रीले सोमबार पहिलो चरणको निरीक्षण गरेका छन् । उनले अध्ययन समितिले सरोकारवाला निकायलाई छलफलका लागि बोलाएका छन् । 'हामीलाई तीन दिनभित्र प्रतिवेदन बुझाउन निर्देशन छ,' क्षेत्रीले भने, 'निर्माण कम्पनी, राखेपका इन्जिनियर र साइट हेर्ने इन्जिनियरलाई सोधपुछका लागि बोलाएका छौँ ।'

समितिले ठोस निष्कर्षसहितको प्रतिवेदन राखेपलाई बुझाउने उनले बताए । क्षेत्रीका अनुसार निर्माण कम्पनीको लापरबाही देखिए कारबाहीको सिफारिस हुनेछ । ट्र्याकका धेरै स्थानमा पानी जम्नुका साथै ठाउँ-ठाउँमा उप्किएका छन् । निरन्तरको वर्षासँगै सेन्थेटिक ट्र्याक उप्केको निर्माण कम्पनीले जनाएको छ । गत असारमा पञ्चकन्या साइनकोट्सले निर्माण सम्पन्न भएको जनाएको थियो । उसले राखेपलाई हस्तान्तर गर्न मात्र बाँकी थियो । सेन्थेटिक ट्र्याक उप्किएपछि नागरिक समाजका अगुवालगायत खेलप्रेमीले यसको गुणस्तरीयतामाथि प्रश्न उठाएका हुन् ।

नेपालगन्ज उद्योग वाणिज्य संघका पूर्वअध्यक्ष कृष्णप्रसाद श्रेष्ठले निर्माण भएको सेन्थेटिक ट्र्याकको गुणस्तरबारे छानबिन हुनुपर्ने बताए । 'के-कति कारणले उप्किएको हो । यसको गहन अध्ययन र अनुसन्धान गरी दोषीमाथि कारबाही हुनुपर्छ,' ट्र्याकको अवलोकन गरेका श्रेष्ठले भने, 'निर्माणका क्रममा न्यून गुणस्तरको सामग्री प्रयोग गरेको देखिन्छ । यस कारण नै यो एक महिनामै उप्कियो ।' यस विषयमा राखेपले गम्भिर भएर अध्ययन र अनुसन्धान गर्नुपर्ने उनले जनाए ।

सेन्थेटिक ट्र्याक निर्माणका क्रममा राखेपले केन्द्रबाट इन्जिनियर र कर्मचारी खटाएको थियो । राखेपअन्तर्गत सम्पर्क कार्यालय नेपालगन्जका प्रमुख महेश चन्दले सेन्थेटिक ट्र्याक निर्माणका क्रममा आफूहरूलाई रेखदेख गर्न अधिकार नपाएको दाबी गरेका छन् । उनले केन्द्रबाट इन्जिनियर र कर्मचारी खटाएको बताए । सम्पर्क कार्यालयलाई अनुगमन तथा निरीक्षणको जिम्मेवारी नदिँदा निर्माण कम्पनीले गरेको कामको आफूले रेखदेख गर्न नसकेको चन्दको भनाइ छ ।

'हाम्रै अगाडि निर्माणको काम भयो । तर, हामीले रेखदेख गर्ने अधिकार नपाउँदा ट्र्याक बनिरहेको टुलुटुलु हेर्नेबाहेक अरू गर्न सकिएन,' उनले भने । सुर्खेतमा मंसिरमा हुने दशौँ राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगिताको तयारीका लागि प्रशिक्षण दिने तयारीमै ट्र्याक उप्किएको उनले बताए । 'निर्माण भएको एक महिनामै उप्किनुले गुणस्तरहीन काम भएको छ भन्ने भनिरहनुपर्दैन । यो राखेपको मात्र नभई सिंगो देशका लागि लज्जास्पद छ,' चन्दले भने, 'कहाँनेर के कमजोरी भएको हो, यसको छानबिन हुन आवश्यक छ ।'

जिल्ला खेलकुद विकास समिति बाँकेका अध्यक्ष सन्दीपजंग शाहले निर्माणको क्रममा राखेपले राम्रोसँग रेखदेख नगरेका कारण अहिलेको परिस्थिति सिर्जना भएको बताउँछन् । यसमा राखेपको दोष भएको उनले दावी गरेका छन् ।

कर्पोरेट

● गोरखाको विकट भेगमा टेलिकमको फोरजी सेवा

नेपाल टेलिकमले गोरखाको विकट उत्तरी भेगका विभिन्न स्थानमा मोबाइल सेवा विस्तार गरेको छ । टेलिकमले तिब्बत नाकातर्फको मार्ग, मनास्लु हिमाल क्षेत्र, मनास्लु पदमार्ग तथा संरक्षण क्षेत्र, लार्केपास, मनाङ पदमार्ग तथा चुमनुब्री गाउँपालिकाअन्तर्गतका विभिन्न स्थानमा मोबाइल सेवा विस्तार गरेको हो ।

पर्यटकको चहलपहल हुने उक्त क्षेत्रमा ग्राहकको मागलाई लक्षित गरी कम्पनीले भ्वाइस तथा डेटा सेवाको विस्तार गरेको हो । साथै, कतिपय स्थानमा क्षमता अभिवृद्धि तथा गुणस्तर सुधारसमेत गरेको जनाएको छ । चुमनुब्री गाउँपालिकाका जगत्, सल्लेरी, सिर्दिबास, बिही, प्रोक, नामरूंग, स्यो, ल्हो, सामागाउँका साथै चीनको सिमानामा पर्ने रूइला नाकाको अन्तिम गाउँ साम्दोसम्म कम्पनीले टुजी सेवालाई फोरजीमा अभिवृद्धि गरेको हो ।

भौगोलिक हिसाबले अत्यन्त विकट मानिएका ती स्थानमा सेवा सञ्चालनसँगै त्यस भेगका स्थानीयवासी, घुम्न आउने पर्यटकलगायत अन्य व्यवसायीले लाभ लिन सक्ने टेलिकमको भनाइ छ । यसले पर्यटकसँग सम्पर्क तथा समस्यामा परेका वेला उद्धार कार्यमा समेत सहजता हुने विश्वास टेलिकमको छ ।

● ग्लोबल आइएमईका सिइओ रेग्मीले गरे पदभार ग्रहण

ग्लोबल आइएमई बैंकका नवनियुक्त प्रमुख कार्यकारी अधिकृत (सिइओ) सुरेन्द्रराज रेग्मीले आइतबारदेखि पदभार ग्रहण गरेका छन् । पदभार ग्रहणअघि सिइओ रेग्मीले बैंकको सञ्चालक समितिका अध्यक्ष चन्द्रप्रसाद ढकालबाट पद तथा गोपनीयताको शपथग्रहण गरेका थिए ।

नवनियुक्त सिइओ रेग्मीको बैंकिङ क्षेत्रमा तीन दशकभन्दा लामो अनुभव रहेको छ । राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकबाट बैंकिङ करिअर सुरू गरेका रेग्मी ०६५ वैशाखमा नायब प्रबन्धक तहबाट ग्लोबल आइएमई बैंकमा प्रवेश गरेका हुन् । उनीसँग बैंकिङ क्षेत्रको करिब ३५ वर्षभन्दा लामो अनुभव रहेको छ ।

नवनियुक्त रेग्मीले त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट अर्थशास्त्रमा स्नातकोत्तर तथा बेलायतको युनिभर्सिटी अफ वेल्सबाट एमबिए गरेका छन् । शपथ कार्यक्रममा बोल्दै ग्लोबल आइएमई बैंकका अध्यक्ष ढकालले लामो समय बैंकिङ क्षेत्रमा रही काम गरेका रेग्मीको कार्यकालमा बैंक थप सबल र सुदृढ हुने विश्वास व्यक्त गरे । पदभार ग्रहण गर्दै रेग्मीले मुलुककै सबैभन्दा ठूलो र प्रतिष्ठित बैंकको प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको जिम्मेवारी लिँदा गर्व र दायित्वबोध दुवै महसुस भएको बताए । बैंकको ब्रान्ड, नेटवर्क र सशक्त बजार हिस्सा बढाउन आफूले प्रयत्न गर्ने उनको भनाइ छ ।

● हलेसी महादेव मन्दिरलाई नेपाल एसबिआई बैंकको आर्थिक सहयोग

नेपाल एसबिआई बैंक लिमिटेडले खोटाङको हलेसी तुवाचुङ नगरपालिकास्थित हलेसी महादेव मन्दिरलाई सामाजिक उत्तरदायित्व कार्यक्रमअन्तर्गत तीर्थालुहरूको सहजताका लागि आर्थिक सहयोग गरेको छ । बैंकका प्रबन्ध सञ्चालक तथा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत दीपककुमार देले हलेसी महादेव मन्दिर गुठी व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष गजुरमान राईलाई एक कार्यक्रमबिच औपचारिक रूपमा सहयोग रकम हस्तान्तरण गरेका हुन् । उक्त कार्यक्रममा बैंकका नायब प्रमुख कार्यकारी अधिकृत तथा प्रमुख वित्तीय अधिकृत राजेशकुमार पण्डा, प्रमुख जोखिम तथा अनुपालन अधिकृत विष्णुदेव यादव, प्रमुख कर्जा अधिकृत अर्जुन नेपाल, प्रमुख व्यवसाय प्रवर्द्धन अधिकृत रितेश अर्याल र बैंक तथा समितिका अन्य वरिष्ठ पदाधिकारीहरूसमेतको उपस्थिति रहेको थियो । बैंकले समुदायस्तरमा संस्कृति तथा सम्पदा संरक्षणका लागि समय–समयमा यस्ता गतिविधिहरू गर्दै आइरहेको जनाएको छ । हाल बैंकले १०० शाखा, २२ एक्सटेन्सन काउन्टर, सात प्रदेश कार्यालय, १९ शाखारहित बैंकिङ सेवा, १२१ एटिएम र एक कर्पोरेट कार्यालयमार्फत सेवा प्रदान गर्दै आएको छ ।

● आइएमई लाइफको स्वास्थ्य शिविर

आइएमई लाइफ इन्स्योरेन्सले स्थापनाको सातौँ वार्षिकोत्सवको अवसरमा निःशुल्क स्वास्थ्य शिविर सम्पन्न गरेको छ ।

संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्वअन्तर्गत नारायणघाट क्षेत्रको आयोजनामा शुक्रबार भरतपुर–६ स्थित सहिद गणेश स्वास्थ्य चौकीमा एकदिने निःशुल्क स्वास्थ्य शिविर आयोजना गरेको हो । शिविरमा पुष्पाञ्जली हस्पिटल प्रालि, भरतपुर– १० को प्राविधिक सहयोग रहेको थियो ।

शिविरमा निःशुल्क प्रेसर–सुगरको परीक्षणसहित औषधिसमेत वितरण गरिएको आइएमई लाइफ इन्स्योरेन्सका क्षेत्रीय प्रबन्धक यशोदा ढुंगानाले जानकारी दिइन् । उनका अनुसार शिविरमा ८९ महिला र ९० जना पुरूष गरी एक सय ७९ जना बिरामीले सेवा लिएका थिए ।

कार्यक्रममा भरतपुर महानगरपालिका– ६ का वडाध्यक्ष कृष्णलाल श्रेष्ठ, वडासदस्य रूद्र अधिकारी, वरिष्ठ फिजिसियन डा. भोजराज अधिकारी, सामाजिक इ. प्रमुख केदार सुवेदी, हेल्थपोस्ट इन्चार्ज भवीश्वर अधिकारीलगायतको उपस्थिति थियो । कम्पनीले स्थापनाको सातौँ वार्षिकोत्सवको अवसरमा देशैभर विभिन्न कार्यक्रम आयोजना गरी सप्ताहव्यापी रूपमा वार्षिकोत्सव मनाइरहेको छ ।

● सिटिजन्स बैंकका ग्राहकले चरक हस्पिटलमा २० प्रतिशतसम्म छुट पाउने

सिटिजन्स बैंक इन्टरनेसनलका ग्राहकले पोखरा महानगरपालिका– ९ नागढुंगास्थित चरक मेमोरियल हस्पिटलमा सेवा लिँदा २० प्रतिशतसम्म छुट पाउने भएका छन् । दुवै पक्षबिच छुटसम्बन्धी समझदारी भएको छ । समझदारीसँगै बैकका कार्डवाहक र मोबाइल बैंकिङ ग्राहकले हस्पिटलमा सो छुट पाउने भएका हुन् । हस्पिटलका तर्फबाट कार्यकारी निर्देशक कपिल पोखरेल र बैंकका तर्फबाट पोखरा शाखाका व्यवस्थापक अनुप अधिकारीले सम्झौतापत्रमा हस्ताक्षर गरेका हुन् ।

सम्झौताअनुसार होलबडी चेकअपमा २० प्रतिशत, बेडमा १० प्रतिशत, ल्याब, रेडियोलोजी र अप्रेसनमा १० प्रतिशतसँगै औषधि खरिदमा पाँच प्रतिशतसम्म छुट पाउनेछन् । हस्पिटलका निर्देशक पोखरेलले पछिल्लो समय सामाजिक योगदानलाई प्राथमिकता दिँदै हस्पिटलले गण्डकी प्रदेशका सबैजसो जिल्लामा स्थानीय संघ–संस्थासँग सहकार्यमा निःशुल्क स्वास्थ्य परीक्षण शिविर सञ्चालन गर्दै आएको बताए । आवश्यकताअनुरूप ग्रामीण क्षेत्रलाई लक्षित गरी हस्पिटलले निःशुल्क शिविरलाई निरन्तरता दिँदै आएको पोखरेलको भनाइ छ । यस किसिमको सहकार्यबाट ग्राहकहरू लाभान्वित हुनुका साथै नगद कारोबारबाट डिजिटल कारोबारतर्फ उत्प्रेरित गर्न सहयोग पुग्ने व्यवस्थापक अधिकारीले बताए ।

● सन्दीप लामिछाने ब्रान्ड एम्बासेडर नियुक्त

नेपाली राष्ट्रिय क्रिकेट टोलीका लेग स्पिनर सन्दीप लामिछाने बृज इन्टरनेसनल एड्डुकेसनल कन्सलटेन्सीको ब्रान्ड एम्बासेडर नियुक्त भएका छन् । सोमबार बृज इन्टरनेसनल एड्डुकेसनल कन्सलटेन्सी र लामिछानेबीच सम्झौतामा हस्ताक्षर भयो ।

सन्दीप दुई वर्षका लागि बृज इन्टरनेसनल एड्डुकेसनल कन्सल्टेन्सीको एम्बासेडर रहनेछन् । बृज इन्टरनेसनल एड्डुकेसनल कन्सलटेन्सीले सम्झौता रकम भने खुलाए । सन्दीपले बृज इन्टरनेसनल एड्डुकेसनल कन्सल्टेन्सीसँग सम्झौताले आफूलाई धेरै हौसला प्रदान गर्ने बताएका छन् । साथै, उनले खेल जीवनमा धेरै सहयोग पुग्ने बताए ।

'यो सम्झौता हुँदा धेरै खुसी छु । यस्तो खाले सहयोगले हामी खेलाडीलाई हौसला मिल्छ । साथै, देशका लागि अझै धेरै सफलता दिलाउने हौसला मिल्नेछ,' सन्दीपले भने । कन्सल्टेन्सीका निर्देशक भुवन गिरीले सन्दीपजस्तो खेलाडी कन्सलटेन्सीसँग जोडिनु सकारात्मक भएको बताए । साथै, उनले नेपाली क्रिकेट र शिक्षा जगतलाई एक ठाउँमा जोड्ने पाटो पनि रहेको बताए । 'सन्दीपलाई ब्रान्ड एम्बासेडरको हुँदा कन्सल्टेन्सीलाई ठूलो सहयोग पुग्नेछ । साथै, यो सम्झौताले क्रिकेट र शिक्षालाई एक बनाउन पनि सहयोग पुग्छ ।' सन्दीप क्यानडामा भएको ग्लोबल टी–२० खेलेर स्वदेश फर्किएका हुन् ।

● मानुषी लघुवित्तको नाफा १ करोड ९२ लाख

मानुषी लघुवित्त वित्तीय संस्था लिमिटेडले गत आर्थिक वर्ष ०८०/८१ को चौथो त्रैमाससम्ममा करिब एक करोड ९२ लाख खुद नाफा गरेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा चार करोड ४२ लाख खुद नोक्सानीमा रहेको संस्था गत आवमा खुद नाफा आर्जन गर्न सफल भएको छ ।

दुई करोड ७२ लाखभन्दा बढी सञ्चालन नाफा गरेको संस्थाको गत आर्थिक वर्षमा इम्पेयरमेन्ट चार्जबापतको एक करोड ३८ लाखभन्दा बढी रकम फिर्ता भएसँगै संस्था नाफामा गएको हो ।

१० करोड ९३ लाख ७५ हजार सेयर पुँजी भएको संस्थाको जगेडा कोषमा पाँच करोड ४७ लाख सात हजार २२५ रूपैयाँ रहेको छ । करिब एक करोड ४३ लाख वितरणयोग्य नाफा रहेको संस्थाको प्रतिसेयर आम्दानी १७.५३ र प्रतिसेयर नेटवर्थ १५०.०२ छ ।संस्थाले समीक्षा अवधिसम्ममा ३३ हजार ७१८ सदस्यबाट ९८ करोड ७८ लाखभन्दा बढी निक्षेप संकलन गरेको छ । आर्थिक वर्ष ०७९/८० मा ७.९ प्रतिशत रहेको निष्क्रिय कर्जा समीक्षा अवधिमा ४.४६ प्रतिशतमा झरेको विवरण प्रकाशित गरेको छ ।

● मुक्तिनाथ विकास बैंक र चापाकोट क्याम्पसबीच समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर

मुक्तिनाथ विकास बैंक र स्याङ्जाको चापाकोट नगरपालिका– ९ मा रहेको चापाकोट क्याम्पसबीच समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर भएको छ । उक्त क्याम्पसमा अध्ययनरत विद्यार्थीलाई वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, व्यावहारिक ज्ञानका लागि इन्टर्नसिप गर्ने र बैंकिङ करिअरका लागि अवसर प्रदान गर्ने सम्बन्धमा दुई पक्षबिच सम्झौता भएको हो । समझदारीपत्रमा बैंकका तर्फबाट बैंकका गण्डकी क्षेत्रीय प्रमुख ऋषिराम ढकाल र क्याम्पसका तर्फबाट कार्यवाहक प्रमुख पोषराज देवकोटाले हस्ताक्षर गरेका छन् ।

चापाकोट क्याम्पसमा व्यवस्थापन संकायअन्तर्गत स्नातक तहमा अध्ययनरत विद्यार्थीलाई इन्टर्नसिप, वित्तीय साक्षरता कार्यक्रमलगायत करिअर विकासका कार्यक्रमहरूमा मुक्तिनाथ विकासका बैंकले प्रचलित ऐन, नियम तथा नेपाल राष्ट्र बैंकको निर्देशनको अधीनमा रही अवसरहरू प्रदान गर्ने समझदारीको मुख्य उद्देश्य रहेको बैंकका गण्डकी क्षेत्रीय प्रमुख ढकालले बताए । यो समझदारी पाँच वर्ष अवधिसम्म कायम रहने बताइएको छ ।

● इस्लिङ्टन कलेजको प्रविधि महोत्सव 'फ्युचरामा'

इस्लिङ्टन कलेजले तीनदिने प्रविधि महोत्सव 'फ्युचरामा' सम्पन्न गरेको छ । कलेजले आइएनजी स्किल एकेडेमीसँगको सहकार्यमा आगामी पुस्ताका आइटीलाई प्रेरणा र सशक्तीकरण गर्न सो महोत्सव गरेको हो । सूचना प्रविधिमा रूचि राख्ने नयाँ पुस्तालाई प्रेरित गर्दै उनीहरूलाई अत्याधुनिक प्रविधिसँग जोड्नु यसको उद्देश्य रहेको बताइएको छ । कार्यक्रममा एआई गगल, स्वचालित सवारीसाधनका मोडेल र रोबोटिक साथीजस्ता अत्याधुनिक प्रविधि प्रदर्शित गरिएका थिए । यी सबै प्रविधि स्किल म्युजियम र इस्लिङ्टन कलेजका विद्यार्थीद्वारा निर्माण गरिएका हुन् । यसले उनीहरूको रचनात्मकता र प्रविधि निर्माणमा दक्षता प्रकट गर्ने कलेजले जनाएको छ । प्रदर्शनीमा, डिजिटल दुनियाँलाई जीवन्त बनाउन वृत्तचित्र, साइबर सुरक्षा र एनिमेसनका अनुभव समावेश गरिएका थिए । 'फ्युचरामा'ले अन्तर्क्रियात्मक बुथ, प्रत्यक्ष प्रदर्शनी र ज्ञानवर्द्धक कार्यशालामार्फत प्रविधिको भविष्यको झलक प्रदान गरेको थियो ।

● नेसनल लाइफको ब्रान्च म्यानेजर्स एनुअल कन्फरेन्स

नेसनल लाइफ इन्स्योरेन्सले 'सेपिङ द फ्युचर'को नारासहित चारदिने ब्रान्च म्यानेजर्स एनुअल कन्फरेन्स सम्पन्न गरेको छ । कम्पनी अध्यक्ष प्रेमाराज्यलक्ष्मी सिंहले आव ०८०/८१ मा उत्कृष्ट व्यवसाय गर्दै तोकिएको लक्ष्य पूरा गर्ने तथा सबैभन्दा बढी प्रिमियम संकलन गर्ने शाखा र उत्कृष्ट ठहरिएका पाँच शाखालाई सम्मान तथा पुरस्कृत गरिन् ।

जीवन बिमा कम्पनीको चुनौतीको विवेचना गरी चालू आवको लक्ष्य निर्धारणका लागि आयोजना गरिएको सम्मेलनमा विभागीय प्रमुख तथा देशैभरिबाट प्रदेश प्रमुख, शाखा प्रमुख र मार्केटिङ कर्मचारीलगायत दुई सयभन्दा बढीको सहभागिता रहेको थियो । सम्मेलनमा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत सुरेशप्रसाद खत्रीले कम्पनीको व्यवसाय वृद्धि गर्नुपर्ने दायित्व र चुनौतीलाई आत्मसात् गर्दै अगाडि बढेकाले कम्पनीको उच्च बोनस दरलाई यथावत् राख्न सकिएको बताए । साथै, उनले प्रथम बिमाशुल्क पाँच अर्बभन्दा बढी संकलन गर्न सफल भएको तथा अन्य सबै सूचकांकहरूमा पनि सकारात्मक वृद्धि गर्न सम्भव हुनुमा सबै धन्यवादको पात्र भएको बताए ।

● राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको चाडपर्व लक्षित सवारी कर्जा अफर योजना

राष्ट्रिय बाणिज्य बैंकले चाडपर्व लक्षित सवारी कर्जा अफर योजना सार्वजनिक गरेको छ । बैंकले आरवीवी भेहिकल लोन फेष्टिभ अफर योजना सार्वजनिक गरेको हो । बैंकले ऋणीलाई ७.७७ प्रतिशत ब्याजदरमा कर्जा दिने भएको छ ।

यो योजनामा बैंकले स्थिर ब्याज प्रणली लागु गर्दैछ । ग्राहकवर्गले आरवीवी भेहिकल लोन लिँदा ७ वर्षसम्म ७.७७ प्रतिशत स्थिर ब्याज तथा ०.५ प्रतिशत प्रोसेजिङ फि प्रणलीमा लोन लिन सकिने छ । यो योजना यहि २०८१ भाद्र १ गतेदेखि २०८१ कार्तिक मसान्तसम्मको लागि मात्र रहनेछ ।

● आइएमई लाइफद्वारा पहिरोपीडित परिवारलाई राहत

आइएमई लाइफ इन्स्युरेन्स कम्पनी लिमिटेड जिल्ला शाखा गुल्मीले सातौँ वार्षिकोत्सवको अवसरमा पहिरोपीडित परिवारलाई राहत प्रदान गरेको छ ।

मुसिकोट नगरपालिका– १ थाम बिसौनाका तीन घरपरिवारलाई कम्पनीले ६५ हजारबराबरको खाद्यान्य, लत्ताकपडा र भान्साका सामग्री प्रदान गरेको शाखा प्रबन्धक विमल छन्तेलले बताए ।

उनले संस्थाको सामाजिक उत्तरदायित्वअन्तर्गत पहिरोले मानवीय तथा भौतिक क्षति भएको मुसिकोटमा सहयोग गरिएको बताए । इन्स्युरेन्स कम्पनीको क्षेत्रीय शाखा प्रबन्धक खुमलाल अर्यालले मुसिकोट नगरपालिकाका उपमेयर गंगा श्रेष्ठ, मुसिकोट नगरपालिका– १ कार्यवाहक वडाध्यक्ष पीडित विष्णु खातीलगायतको रोहवरमा परिवारलाई राहत प्रदान गरेका थिए । कम्पनीले वृक्षरोपण, सचेतना अभिमुखीकरण, विपतबाट प्रभावितलाई राहत, फरक क्षमता भएका विद्यार्थीलाई अध्ययन सामग्री सहयोग, स्वास्थ्य शिविर, सरसफाइ सामग्री सहयोग र रक्तदान कार्यक्रम देशैभर गरेको क्षेत्रीय प्रबन्धक खुमलाल अर्यालले जानकारी दिए । मुसिकोट नगरपालिकाकी उपमेयर गंगा श्रेष्ठले वार्षिकोत्सवको अवसरमा विपतबाट प्रभावित विपन्न दलित परिवारमा राहत प्रदान गर्ने आइएमई लाइफप्रति आभार प्रकट गरिन् ।

● अपर बलेफीमा लक्ष्मी सनराइजको नेतृत्वमा सात अर्ब लगानी गर्ने

४६ मेगावाटको अपर बलेफी जलविद्युत् आयोजनामा लगानी जुटेको छ । सिन्धुपाल्चोकको जुगल गाउँपालिकास्थित बलेफी नदीमा अपर बलेफी हाइड्रोपावरले बनाउन लागेको उक्त परियोजनामा लक्ष्मी सनराइज बैंकको नेतृत्वमा कृषि विकास बैंक, नेपाल एसबिआई बैंक र माछापुच्छ्रे बैंकले कुल सात अर्ब सात करोड रूपैयाँ लगानी गर्ने भएका हुन् ।

परियोजनाको कुल लागत नौ अर्ब ४३ करोड रूपैयाँ छ । त्यसको ७५ प्रतिशत लगानी ऋणमार्फत जुटाइएको हो । बिहीबार काठमाडौंमा एक कार्यक्रमबीच लक्ष्मी सनराइजसहित सहवित्तीयकरणमा सहभागी बैंकहरू र अपर बलेफी हाइड्रोपावर कम्पनीबिच ऋण लगानी सम्झौता भएको छ । सम्झौताअनुसार परियोजनामा लक्ष्मी सनराइजले चार अर्ब सात करोड, कृषि विकास बैंकले एक अर्ब ५० करोड, नेपाल एसबिआई बैंकले एक अर्ब र माछापुच्छ्रे बैंकको ५० करोड रूपैयाँ लगानी गर्नेछन् ।

अपर बलेफी हाइड्रोपावरले ०७८ साउन ३२ गते विद्युत् विकास विभागबाट आयोजना निर्माणको लागि विद्युत् उत्पादनको अनुमतिपत्र लिएको थियो । २०८० साल मंसिर ५ गते नेपाल विद्युत् प्राधिकरणसँग विद्युत् खरिद–बिक्री सम्झौतासमेत भइसकेको छ । आयोजना सञ्चालनमा आएपछि वार्षिक करिब २७४.८९ गिगावाट आवर विद्युत् उत्पादन हुनेछ ।

फेसिलिटी सम्झौतामा लक्ष्मी सनराइज बैंकका प्रमुख व्यापार अधिकृत मनीषराज कुँवर, कृषि विकास बैंकका क्रेडिट व्यवसाय र कोष विभाग प्रमुख सुदीपकुमार दाहाल, नेपाल एसबिआई बैंकका प्रबन्धक प्रभिन भट्टराई, माछापुच्छ्रे बैंकका प्रमुख पूर्वाधार तथा कर्पोरेट ऋण प्रवर्धक विनीतचन्द्र झा र अपर बलेफी हाइड्रोपावर लिमिटेडका निर्देशक सञ्जयकुमार साहले हस्ताक्षर गरेका छन् ।

ललिता निवास...

बैंक तथा वित्तिय संस्था र मेडिकल कलेज भनेर निजी क्षेत्रमा अख्तियार प्रवेश गराउन खोजिएको भएपनि त्यो समेत अपूर्ण रहेकाले गर्दा बैंक वित्तिय क्षेत्र मेडिकल कलेज भन्नु भन्दा निजी क्षेत्र भन्नु उपर्युक्त हुन्छ । तर निजी क्षेत्रका व्यक्तिहरूले सो विधेयकको विरोध गर्दै राजनीतिक दलका प्रभावशाली व्यक्तिहरूसँग सो प्रावधान हटाउन लविङ गरिरहेका छन् । निजी क्षेत्रले माथि उल्लेखित कुनै पनि बुँदा विधेयकमा समेट्न नहुने भन्दै सरकार र सांसदहरूसँग लविङ्ग गरिरहेका छन् । निजी क्षेत्रका विभिन्न संस्थाले राज्य व्यवस्था समितिमा ज्ञापनपत्र समेत बुझाईसकेका छन् ।

कांग्रेसका सांसदहरू अख्तियारलाई निजी क्षेत्रमा प्रवेश गराउन नहुने पक्षमा उभिएका छन् भने एमालेका सांसदहरू भने निजी क्षेत्रका मान्छे राजनीतिक र प्रशासनिक व्यक्तिसँग मिलेर भ्रष्टाचारमा संलग्न रहको पाइएको हुनाले अख्तियारलाई कारबाही गर्न दिनुपर्ने पक्षमा देखिएका छन् । बैकिङ्ग कसुर गरेर त्यही अनुसार कारबाही हुन्छ राजस्व छलि गरे त्यही अनुसार हुन्छ तर राजनीतिक भ्रष्टाचारमा निजी क्षेत्रका व्यक्तिहरू संलग्न भए भने उनीहरूमाथि अख्तियारले कारबाहीगर्न पाउनुपर्दछ ।

प्रस्तावित विधेयकमा यो विषय रहेकाले निजी क्षेत्रका व्यक्तिहरूले कारबाहीको डरले गर्दा यसको विरोध गर्दै सो प्रावधान हटाउन लविङ्ग गर्दै आएका छन् । अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोगले सबै तहका भ्रष्टाचारका विरूद्धमा अनुसन्धान गरी मुद्दा चलाउन पाउनुपर्दछ । मन्त्रिपरिषद्ले गर्ने निर्णयहरूको समेत उसले छानविन गरी मुद्दा चलाउन पाउनुपर्छ । मन्त्रिपरिषद्बाटै नीतिगत निर्णय गरी भ्रष्टाचार गरेको प्रमाण त ललिता निवास जग्गा काण्डबाटै प्रष्ट भएको छ ।

ललिता निवास जग्गा काण्डमा तत्कालिन प्रधानमन्त्री माधव नेपालको नेतृत्वको सरकारले मन्त्रिपरिषद्को बैठकबाटै नक्कली मोही बनाउने निर्णय गरेको थियो भने तत्कालिन प्रधानमन्त्री डा. बाबुराम भट्टराई नेतृत्वको मन्त्रिपरिषद्को बैठकले नक्कली गुठी खडा गरी माधव नेपालको सरकारले निर्णय गरेको नक्कली मोहीलाई जग्गा दिने निर्णय गरेको थियो । यसरी मन्त्रिपरिषद्ले नै नीतिगत निर्णय गरेर भ्रष्टाचार गर्ने गरेको हुनाले मन्त्रिपरिषद्ले गर्ने सुरक्षा निकायका निर्णय बाहेक अन्य निर्णयहरू छानविन गर्न पाउनुपर्दछ । तबमात्र मुलुकमा सशुसन कायम हुन सक्छ । मन्त्रीहरूले आफूले निर्णय गर्न सक्ने अधिकार भएपनि मुद्दा लाग्ने डरले गर्दा लेनदेन गरी मन्त्रिपरिषद्बाटै निर्णय गराउने गरेका हुनाले त्यस्ता निर्णयहरूको अख्तियारले अनुसन्धान गर्न पाउनुपर्दछ । मुलुकलाई भ्रष्टाचारको जालोमा हाल्ने कार्यमा राजनीतिज्ञहरू नै अघि रहेका र निजी क्षेत्रका व्यक्तिहरूसँग मिलेर ठुला ठुला भ्रष्टाचारका काण्डमा उनीहरू नै मुछिएका थुप्रै उदाहरणहरू रहेका हुनाले राजनीतिज्ञ सहित कर्मचारीहरू निजी क्षेत्रका संघ संस्थाहरू माथि अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोगले अनुसन्धान र छानविन गर्न पाउनुपर्दछ । सुशासन भनेको मुखमा होइन् व्यवहारमा लागु गर्नका लागि पनि अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोगलाई बलियो र प्रभावकारी बनाउन सकेको खण्डमा मात्र भ्रष्टाचारमा कमी आउन सक्छ ।

संविधान...

संसदीय सुनुवाई समितिले पनि कर्मकाण्डी मात्र गर्ने भएकाले सरकारले गरेको सिफारिस संविधान विपरित भएपनि त्यसलाई अनुमोदन गर्ने भएकाले संसदीय सुनुवाई समिति कर्मकाण्डीकै लागि गठन गरिएको प्रमाणित हुनेछ ।

संविधानको धारा २४८ मा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगको व्यवस्था गरिएको छ । सोही धाराको उपधारा ८ मा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगको अध्यक्ष वा सदस्य भईसकेका व्यक्ति अन्य सरकारी सेवामा नियुक्तिका लागि ग्राह्य हुने छैन भन्ने उल्लेख गरिएको छ भने तर कुनै राजनीतिक पदमा वा कुनै विषयका अनुसन्धान जाँचबुझ वा छानविन गर्ने वा कुनै विषयको अध्ययन वा अन्वेषण गरि राय मन्तव्य वा सिफारिस पेश गर्ने कुनैपदमा काम गर्न यस उपधारामा लेखिएको कुनै कुराले बाधा पुर्‍याएको मानिने छैन भन्ने उल्लेख गरिएकाले गर्दा श्रेष्ठ राजदूत हुन अयोग्य रहेका छन् । त्यसै कारणले गर्दा सरकारले तत्काल श्रेष्ठको सिफारिस फिर्ता लिएर संविधान अनुसार चल्नु पर्दछ ।

आफ्नो स्वार्थ...

प्रधानमन्त्री हुँदा आफ्नो पार्टीको ३२ सिट बेगर कसैले सरकार बनाउन नसक्ने उद्घोष गर्दै आफूसँग जादूको छडी छ भने अध्यक्ष दाहाल त्यतिबेला छाँगाबाट खसे जसबेला कांग्रेस र एमालेले गत असार १७ गते ७ बुँदे सहमति गरेर कांग्रेस-एमालेका संयुक्त सरकार बनाउने निर्णय गरे । कांग्रेस-एमालेसँग २०८४ को निर्वाचनमा गठबन्धन हुन नसक्ने आंकलन गरेरै अहिले उनले माधव नेपालले नेतृत्व गरेको एकीकृत समाजवादी पार्टी र विप्लवले नेतृत्व गरेको पार्टी एकिकरण गर्ने पर्यास गरेका भएपनि माधव नेपालको पार्टी राष्ट्रिय पार्टीसम्म बन्न सकेन् भने माओवादीसँग एकता हुने भएमा त्यस पार्टीका अधिकांश नेता र कार्यकर्ताहरू माओावदीमा नजाने र उनीहरू बरू एमालेमै फर्किने रणनीतिमा लागेको पार्टीका नेताहरूले नै बताएका छन् ।

आफ्नो स्वार्थका लागि दाहाल लचक हुन सक्छन् त्यही कारणले गर्दा उनले माधव नेपाललाई प्रधानमन्त्री बनाउने आश्वासन समेत दिएका छन् । आफ्नो पार्टीले सरकार बनाउने अवसरपाएको खण्डमा माधव नेपाललाई प्रधानमन्त्री बनाउने भन्दै फकाईरहेका भएपनि माधव नेपालको पार्टीका नेता तथा कार्यकर्ताहरू दाहालको भनाईलाई हत्याउन तयार नभएकाले तत्काल पार्टी एकता हुन सक्ने सम्भावना नरहेको बताइएको छ । माओवादीका केहि नेताहरूलाई प्रयोग गरेर दाहालले उनीहरूलाई पाखा लगाएका हुनाले अहिले दाहाललाई प्रत्याउन सक्ने अवस्था नरहेको एकीकृत समाजवादीकै नेताहरूले बताएका छन् । उदाहरणका लागि बाबुराम भट्टराई, मोहन बैद्य किरण, सीपी गजुरेल, नेत्र विक्रम चन्दलाई दाहालले नै पार्टी छोड्न बाध्य पारेका थिए । उनीहरूलाई प्रयोग गरेर आफ्नो स्वार्थ पूरा भयो अनि फ्याकि दिए । एक नेताले भने ।

को होला...

गत असार १७ गते भएको सहमति अनुसार अबको दुई वर्षपछि देउवा प्रधानमन्त्री बन्नेछन् । कांग्रेसको केन्द्रीय समितिको बैठकमा संस्थापन इतर पक्षका नेता शेखर कोइरालाले विधान अनुसार २०८२ मंसिरमा नियमित महाधिवेशन हुनुपर्ने र त्यसबाट दायाँ बायाँ हुन नहुने बताउँदै आएका छन् । इतर पक्षका नेता गगन थापाले पनि तोकिएको समयमै महाधिवेशन गर्नुपर्ने बताउँदै आएका छन् ।

२०८२ मंसिरमा महाधिवेशन गराउँदा देउवाको प्रधानमन्त्री पद नै गुम्ने डर देउवालाई रहेको छ देउवा प्रधानमन्त्री बनि सकेपछि सत्ताको प्रयोग गरेर आफूलाई अप्ठ्यारो पार्न सक्ने चिन्ता कोइरालालाई र थापालाई रहेको छ । कोइरालाले नियमित अधिवेशन सार्न नहुने चेतावनी देउवालाई दिइरहेका छन् । २०८२ मा महाधिवेशन गराउने र चुनावी गठबन्धन गर्न नहुने पक्षमा महामन्त्री थापा र अर्का महामन्त्री विश्व प्रकाश शर्मा रहेकाले छन् ।

देउवाले आफू पछिको सभापतिमा निधि, पूर्णबहादुर खड्का, शेखर कोइराला, शंशाक कोइराला, आरजु राणा, कृष्ण प्रसाद सिटौला, प्रकाशमान सिंह लगायतका नेताहरू मध्येका एकलाई अघि सार्न सक्ने सम्भावना रहेको छ । सभापति देउवा कुनै सर्तमा पनि कोइराला परिवार र गगन थापालगायतको इतर पक्षका नेताहरूलाई एकै ठाउँमा उभिन नदिने रणनीतिमा लागेको इतर पक्षका एक नेताले बताएका छन् । शंशाक कोइरालाले भने संस्थापन पक्षका धेरै व्यक्तिहरू रहेकाले देउवाले आफूलाई समर्थन गर्न सक्ने बताउँदै आएका भएपनि अन्तिम समयमा देउवाले आरजु राणालाई नै अघि सार्न सक्ने सम्भावना रहेको छ ।

टिआरसी...

अध्यक्ष केपी ओली प्रधानमन्त्री बनेका हुन् । ओली प्रधानमन्त्री बन्ने वित्तिकै (टिआरसी) विधेयकलाई टुँगोमा पुर्‍याउने प्रतिवद्धता जनाएका थिए भने प्रधानमन्त्री ओलीको प्रतिवद्धतालाई नेपाली कांग्रेसका सभापति शेरबहादुर देउवा र माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष पुष्पमल दाहालले समर्थन गरेका हुनाले टीआरसी विधेयक संसदका दुवै संसदबाट पारित भएको छ । अब राष्ट्रपतिबाट विधेयक प्रमाणिकरण गरेपछि सो विधेयक कानुनका रूपमा परिणत हुनेछ ।

संक्रमणकालिन न्यायका हकमा तत्कालिन विद्रोही माओवादीले विगतमा केही अनुदार प्रदर्शन गरेका थियो । द्वन्द्वको बेला राज्यपक्ष भन्दा विद्रोही पक्षबाट ज्यादा ज्यादती भएको सत्य हो । निहत्था जनताको हत्या गरिएको थियो । चितवनको बाँदरमुढेमा सार्वजनिक बसमा आगो लगाएर २७ जनाभन्दा बढीको हत्या गरिएको थियो भने कक्षा कोठामा विद्यार्थीलाई पढाउँदा पढाउँदै गरेका शिक्षकलाई अपहरण गरेर हत्या गरिएको थियो । यी त केही प्रतिनिधिपात्र हरू मात्र हुन् । टीआरसी विधेयक पारित भई कानुनको रूप लिएको अबस्थामा अब पिडकले सजायँ र पिडितले न्याय पाउँनैपर्दछ । सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोग र वेपत्ता छानविन आयोग गठन गर्दा दलगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेर निष्पक्ष व्यक्तिहरूलाई आयोगका अध्यक्ष र सदस्यमा नियुक्ति गरिनु आवश्यक रहेको छ । सत्य निरूपण आयोगका झण्डै ६० हजार उजुरी रहेका छन् भने वेपत्ता छानविन आयोगमा ३ हजार भन्दा बढी उजुरी रहेकाले गर्दा त्यस्ता उजुरीहरूको छानविन गर्दा पिडितलाई चित्त बुझ्ने गरी छानविन गरिनु आवश्यक छ ।

सबै पक्ष मिलेर (टिआरसी) विधेयकलाई सबै पक्षको चित्त बुझ्दो गरी लागु गर्न सक्नुपर्दछ । पिडकलाई कुनै सर्तमा पनि कानुनले तोकेभन्दा बढी माफी दिनु हुँदैन । कानुन सबैको लागि बराबर हो भन्ने सिद्धान्तलाई एक पटकको लागि माफी मिनाहा दिन सकिने भएपनि यो प्रक्रिया अन्त्य भएपछि टीआरसी विधेयक खारेज गरिनु उपर्युक्त हुनेछ ।

भारतले थप २५१ मेगावाट विद्युत् खरिद गर्ने

काठमाडौं । अन्तरदेशीय व्यापार हेतु भारतले नेपालका १२ वटा जलविद्युत् परियोजनाहरूबाट थप २५१ मेगावाट विद्युत् खरिदका लागि स्वीकृत गरेको छ । अब नेपालले पहिलोपटक बिहारमा मध्यकालीन विद्युत् बिक्री सम्झौतामार्फत विद्युत् निर्यात गर्ने भएको छ ।

नेपालबाट हालसम्म जम्मा ६९० मेगावाट (१६ वटा परियोजनाबाट) निर्यात हुँदै आएकोमा अब ९४१ मेगावाट (२८ वटा परियोजनाबाट) विद्युत् निर्यात हुनेछ । भारतले थप २५१ मेगावाट लैजाने निर्णय स्वीकृत हुनुअगावै गत आर्थिक वर्षमा नेपालले भारतमा १६ अर्ब ९३ करोड रूपैयाँबराबरको विद्युत् बिक्री गरी नेपाल खुद विद्युत् निर्यातकर्ता र खुद राजस्व उत्पादनकर्ता बनिसकेको छ ।

सन् २०२१ अक्टोबरमा भारतले पहिलोपटक नेपालबाट भारततर्फ ३९ मेगावाट विद्युत् निर्यात गर्न अनुमति दिएको थियो । तीन वर्षभन्दा कम अवधिमा यो आँकडा २४ गुणाभन्दा धेरैले बढेको छ ।

भारतीय राजदूतावासका अनुसार इन्डियन इनर्जी एक्सचेन्जको डे अहेड मार्केटमा बिक्री गरी नेपालले पहिलोपटक ऊर्जा निर्यात सुरू गरेयता भारतले नेपालमा उत्पादित विद्युतलाई रियल टाइम मार्केटमा समेत पहुँच प्रदान गरेको छ ।

नेपाल विद्युत् प्राधिकरणले हरियाणा र बिहारका डिस्कमसँग मध्यकालीन विद्युत् बिक्री सम्झौता पनि गरेको छ ।

भारतले आफ्नो देशका खरिदकर्ताहरूका लागि जलविद्युत् खरिद दायित्व (एचपिओ)को एक हिस्साको रूपमा नेपालबाट हुने जलविद्युत् आयात गणना गर्ने प्रावधान पनि खोलेको छ । जसले खरिदकर्ताहरूलाई नेपालबाट विद्युत् खरिद गर्न प्रोत्साहित गर्दछ ।

नेपाल र भारतबीचको दीर्घकालीन ऊर्जा सम्झौताले आगामी १० वर्षमा नेपालबाट भारतलाई १० हजार मेगावाटसम्म विद्युत् बिक्री गर्ने परिकल्पना गरेको छ । यो सम्झौताको पहिलो वर्ष नै झन्डै एक हजार मेगावाट निर्यात भइसकेको छ ।

अझै सस्तियो ब्याजदर

काठमाडौं । वाणिज्य बैंकहरूले भदौका लागि ब्याजदर थप सस्तो बनाएका छन् । कर्जा प्रवाह सुस्त बनेको र निक्षेप बढ्दै गएकाले बैंकहरूले निक्षेपको ब्याजदर घटाएका हुन् । राष्ट्र बैंकले चालू आर्थिक वर्ष ०८१/८२ मा कर्जाको माग बढ्ने अपेक्षा गरेर मौद्रिक नीति ल्याए पनि त्यसको प्रभाव बैंकिङ क्षेत्रमा देखिएको छैन । निक्षेपको ब्याजदर सस्तो भएकाले बैंकमा पैसा राखेका सर्वसाधारण सेयर बजारमा लगानी गर्न थालेका छन् ।

बैंकहरूले भदौका लागि औसत ब्याजदर ६.४६ प्रतिशत निर्धारण गरेका छन् । साउनमा भने ६.६७ प्रतिशत औसत ब्याजदर थियो । १८ बैंकले ब्याजदर घटाउँदा हिमालयन र प्राइम बैंकको ब्याजदर सामान्य दरले बढेको छ । हिमालयन बैंकले ६.२५ प्रतिशत र प्राइमले ६.५ प्रतिशतबाट बढाएर समान ७ प्रतिशत कायम गरेको छ ।

अहिले सबैभन्दा धेरै ब्याजदर एनएमबि र एनआइसी एसिया बैंकले दिने भएका छन् । बैंकहरूले व्यक्तिगत मुद्दती निक्षेपमा अधिकतम ७.४१ प्रतिशतसम्म ब्याजदर दिने भएका हुन् । साउनमा पनि कर्जाको वृद्धिदर सामान्य रहेपछि बैंकहरूले लागत घटाउन निक्षेपको ब्याजदर घटाएका हुन् ।

बैंकहरूले साधारण बचतको ब्याजदर न्यूनतम ३ प्रतिशतसम्म पनि दिइरहेका छन् । बैंकहरूले अहिले कर्जा लगानी नभएका कारण राष्ट्र बैंकमा राख्ने रकममा समेत ३ प्रतिशतदेखि ५.४१ प्रतिशतसम्म ब्याजदर छ ।

राष्ट्र बैंकका अनुसार सोमबारसम्म बैंक तथा वित्तीय संस्थाको निक्षेप ६४ खर्ब १७ अर्ब रूपैयाँ पुगेको छ । कर्जा प्रवाह भने ६४ खर्ब १४ अर्ब रूपैयाँ छ । कुल निक्षेप र कर्जा प्रवाहमा वाणिज्य बैंकहरूको हिस्सा ५६ खर्ब ८९ अर्ब र ५६ खर्ब ८७ अर्ब रूपैयाँ छ । बैंकहरूको कर्जा निक्षेप अनुपात भने ७९.०२ प्रतिशत छ ।

प्रहरी...

त्यो संसदमा जान्छ ।' उनले प्रहरी सम्बन्धी संघका ऐनहरूमा संशोधन/परिमार्जन गरेर प्रहरी समायोजन र प्रदेश प्रहरी गठन हुने उनले बताए । प्रहरी समायोजन प्रक्रियाले चाँडै अन्तिम रूप पाउने बताउँदै उनले मधेश प्रदेशको आफ्नै प्रहरी बल स्थापित हुने कुरामा विश्वस्त हुन आग्रह गरेका छन् ।

नेपालमा...

यसअघि टिकटकले सञ्चार मन्त्रालयलाई प्रतिबन्ध फुकुवा गरिदिन अनुरोध गर्दै पत्र लेखेको थियो ।

माओवादी अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाल 'प्रचण्ड' नेतृत्वको सरकारले सामाजिक सद्भाव र वातावरणमा खलल पुर्‍याउन भूमिका खेलेको भन्दै गत २०७९ साल कात्तिक २७ गतेको मन्त्रिपरिषदमा निर्णय गरेर टिकटकमाथि प्रतिबन्धको घोषणा गरेको थियो । सरकारले लगाएको टिकटकमाथिको प्रतिवन्धको जनस्तरमा भने व्यापक विरोध हुँदै गएको थियो । टिकटकमाथि प्रतिवन्ध लगाउँदा नेपालका दुरसंचार कम्पनीहरूले ठूलो घाटा व्यहोर्नुपरेको बताउँदै आएका हुँनाले उनीहरूको माग पुरा गर्न पनि सरकारले टिकटकमाथिको प्रतिवन्ध हटाउन लागेको हो ।

भ्रष्टाचारको...

सांसदहरूले भ्रष्टाचारको मुद्दा लाग्दैमा निलम्बन गर्नु पर्दैन भनेर कुन नैतिकताका आधारमा संसदको समितिमा वकालत गरेका होलान ? कतिपय सांसदहरू भ्रष्टाचारमा डुबेका र पूर्व प्रधानमन्त्री सहित मन्त्रीहरू सांसदहरू समेत भ्रष्टाचारमा डुबेका हुनाले आफूहरू माथि पनि कारबाही हुन सक्ने र निलम्बनमा परिने डरले गर्दा उनीहरूले आफ्नो हात जगन्नाथ भन्ने नेपाली उखानलाई चरितार्थ गर्न खोजेका छन् ।

सरकारी कर्मचारीहरू सयौँको संख्यामा निलम्बनमा परेका भएपनि भ्रष्टाचारमा कमी आउन सकेको छैन भने निलम्बन नहुने व्यवस्था गरिए अब हजारौं कर्मचारी र सांसद, मन्त्रीहरू समेत भ्रष्टाचारमा लिप्त हुने प्राय: निश्चित जस्तै भएको छ । त्यही कारणले गर्दा भ्रष्टाचारको हदम्याद पनि पाँच वर्षमात्र राख्न सांसदहरू लागि परेका छन् । भ्रष्टाचारको हदम्याद हुँदैन भ्रष्टाचारी बाचिञ्जेलको मुद्दा लाग्ने व्यवस्था गरिनुपर्दछ ।

साइबर सुरक्षाबारे सचेत रहौं

- अपरिचित इमेल, सन्देश र लिङ्कहरू नखोलौं,
- संवेदनशील जानकारी (पासवर्ड, बैंक विवरण) सुरक्षित राखौं,
- अनधिकृत सफ्टवेयर डाउनलोड नगरौं,
- फर्जी वा अनलाइन लगानी (क्रिप्टोकरेन्सी) जस्ता साइटहरूबाट हुनसक्ने ठगीबाट जोगिऔं,
- सामाजिक सञ्जालमा आफ्नो ठेगाना, फोन नम्बर र वित्तीय विवरण नराखौं,
- आफ्नो पासवर्डलाई बलियो राखौं र नियमित रूपमा परिवर्तन गरौं,
- वाई-फाई नेटवर्कको पासवर्ड सुरक्षित राखौं ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड

सम्पादक/प्रकाशक : देवेन्द्र चुडाल • कार्यालय : बुद्धनगर, काठमाडौं • फोन : ४७९०२९५, मो. : ९८४१२५४८८५ • इमेल : devendrachudal@gmail.com • मुद्रण : सुनगाभा प्रिन्टिङ प्रेस, बागबजार